

บทที่ •

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเป็นมาของปัญหา

ตามสภาพความเป็นจริงแล้วนั้นมนุษย์คงจะมีการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เป็นสังคม เพราะโดยธรรมชาติของมนุษย์ของอาศัยพึ่งพาซึ่งกันและกัน ทุกคนเมื่อเกิดมาก็จะมีสังคมอยู่ก่อนแล้ว และตลอดชีวิตคนก็หนีไม่พ้นสังคม การที่คนจะอยู่ในสังคมได้นั้นก็ต้องยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ ถ้าไม่เช่นนั้นคนที่สามารถทำอะไรก็ตามใจชอบนั้นก็ทำอะไรก็ได้ แต่ในสังคมไม่ได้เป็นเช่นนั้น เราจะพบว่าปกติคนเราต้องอยู่ใต้อาณัติของกฎเกณฑ์บางอย่างซึ่งบางครั้งอาจจะไม่รู้สึกรู้ว่าถูกควบคุมจากกฎเกณฑ์นั้น เพราะทำมาเป็นประจำจนเคยชิน

กฎเกณฑ์เหล่านี้เองที่ทำให้สังคมเกิดระเบียบไม่วุ่นวาย ทำให้สมาชิกของสังคมคาดการณได้ไว้ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ นั้น อะไรจะเกิดขึ้นและคนอื่นเขาจะปฏิบัติกันอย่างไรและตนเองจะต้องปฏิบัติอย่างไร ในบางครั้งการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่อาจต้องฝืนใจแก้ก็ต้องทำ เพราะมีพลังอำนาจของสังคมอยู่เหนือบุคคลบังคับใหญ่บุคคลทำตามแบบอย่างของกลุ่ม คนจึงต้องยอมที่จะไม่ทำอะไรตามใจชอบ ยอมปฏิบัติตามข้อตกลงของคามความต้องการของกลุ่มหรือสังคม เพื่อจะได้เป็นสมาชิกของสังคมนั้น หากฝ่าฝืนก็จะพบว่ามีความผิดจากสมาชิกคนอื่นและมีการไม่ยอมรับเกิดขึ้น

กลุ่มสังคมแรกที่ของ เขาเป็นสมาชิกคือ กลุ่มครอบครัว ทั้งแต่เกิดมาก็จะพบว่าตนเองมีกฎเกณฑ์ระเบียบในครอบครัวให้ปฏิบัติทั้งแม้ยังไม่รู้ความ ใ้แก่ วิธีการต่าง ๆ ในการอบรมเลี้ยงดู การฝึกให้รู้จักกินนอนขับถ่ายเป็นเวลา สอนให้รู้จักพูดจา กริยามารยาท คอยห้ามปราม ไม่ให้ทำผิดจากแบบที่ยึดถือกัน บางครั้งก็ต้องลงโทษถ้าทำผิดเกินไป ซึ่งสิ่งเหล่านี้คนต้องยอมรับกฎเกณฑ์ที่ถือว่าเหมาะสมสำหรับสังคมนั้นคือครอบครัว คนต้องยอมจำกัดเสรีภาพของตนไม่ทำอะไรตามใจชอบและการยอมรับ เชื่อฟัง และปฏิบัติตามข้อตกลงของคามความปรารถนาของพ่อแม่ (ทักษา สายชู ๒๕๓๓ : ๒๖)

นอกจากครอบครัวจะเป็นกลุ่มสังคมแรกที่คนท้องกติก่อสัมพันธ์ด้วย ครอบครัวยังเป็นกลุ่มที่สำคัญที่สุดที่ให้ประสบการณ์แก่ทุกคน โดยทั่วไปพ่อแม่จะเป็นผู้อบรมเลี้ยงดูถ่ายทอดวัฒนธรรมแก่เด็ก ให้เด็กได้เรียนรู้ระเบียบของสังคม ซึ่งพ่อแม่มีส่วนเต็มที่ในการรับผิดชอบที่จะปฏิบัติต่อเด็กอย่างไร เด็กจึงจะเติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพต่อสังคม แต่ก็ต้องขึ้นอยู่กับว่าพ่อแม่มีความเข้าใจในความหมายของระเบียบวินัย และรู้จักใช้ให้ถูกต้องเพียงไรด้วยการอบรมเด็กจึงเกี่ยวข้องกับระเบียบของพ่อแม่และระเบียบของครอบครัว ครอบครัวจะวางรูปแบบบุคลิกภาพและค่านิยมส่วนหนึ่งของคน ประสบการณ์ที่เขาได้รับจากครอบครัวจะมีส่วนต่อการกระทำของเขาตลอดไป เราจะพบว่าหากมีใครทำผิดแบบแผนของสังคมประโยคหนึ่งที่เขามักจะโกนว่า คือ "ลูกที่พ่อแม่ไม่สั่งสอน"

อย่างไรก็ตามระเบียบของกลุ่มหรือสังคมก็ตลอดจนการควบคุมระเบียบนั้นย่อมต้องสอดคล้องกับสภาพความจำเป็นของชีวิตในแต่ละยุคสมัย แต่ละสภาพแวดล้อม ปัจจุบันนี้เงื่อนไขความจำเป็นของชีวิตเปลี่ยนแปลงไปมาก ระเบียบและการควบคุมก็ย่อมเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย การแพร่หลายของวิทยาการสมัยใหม่ การสื่อสารคมนาคมที่ก้าวหน้าขึ้น ทำให้สังคมกติกอซึ่งกันและกันสะดวกขึ้น สิ่งเหล่านี้ทำให้สภาพแวดล้อมของชีวิตเปลี่ยนไป หากสภาพแวดล้อมที่ระเบียบต่าง ๆ คงเดิมไม่มีโอกาสติดต่อกับสังคมภายนอกไม่มีการเปรียบเทียบกับสังคมอื่น การอบรมระเบียบและการควบคุมก็จะแน่นอนตายตัวไค้ดเต็มที่ ผู้คนไม่สัมพันธ์กับวิธีการดำเนินชีวิตของตน เพราะทำกันมาเป็นธรรมเนียมเช่นนั้นตลอด เช่น สังคมชนบท สมัยก่อนมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ผู้คนมีชีวิตความเป็นอยู่เหมือนกัน ระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ยึดถือปฏิบัติกันที่แน่นอนไม่แตกแยก ชาวบ้านถือธรรมเนียมประเพณีที่อยู่ทุกคนทำตามคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ การควบคุมก็ทำโดยพ่อแม่ ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน พระและผีสงฆ์เทศา ซึ่งตรงกันข้ามกับชีวิตในเมือง ที่มีความซับซ้อนแตกต่างกันในค่านต่าง ๆ มากมายมีกลุ่มหลายกลุ่ม มีกฎเกณฑ์หลายแบบ มีการเสียระเบียบง่าย การควบคุมไม่ทั่วถึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

แต่อย่างไรก็ตามสังคมชนบทสมัยก่อนและสังคมชนบทปัจจุบันก็มีความแตกต่างกันก็มีการเปลี่ยนแปลงบางอย่างเกิดขึ้น ถึงแม้ว่าสังคมชนบทปัจจุบันก็คล้าย ๆ กันว่าเป็นสังคมที่เป็นแบบดั้งเดิมที่ชีวิตวิถีแบบประเพณีเดิม ทำการเกษตรเลี้ยงชีพ แต่โดยแท้ที่จริงแล้วนั้นสังคมชนบทมีการติดต่อกับโลกภายนอก มีการค้าขายในระบบตลาด มีการเช่ามารับจ้าง

หารายได้ในเมือง ซึ่งของได้จากเมืองและมีการให้บริการสมัยใหม่ เช่น การศึกษา การสาธารณสุข การสื่อสารคมนาคมจากภายนอก นั่นคือการเปลี่ยนแปลงบางสิ่งบางอย่างในสังคมชนบท ระเบียบเชิงกฎเกณฑ์เดิมแบบประเพณีอาจจะไม่สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป การควบคุมแบบเดิมก็อาจได้ผลไม่เต็มที่ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มครอบครัวหรือกลุ่มสังคมอื่นที่กว้างกว่า

ในส่วนของครอบครัวในชนบทนั้นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ อาจมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมประเพณีที่กำหนดการกระทำและความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องสิทธิและหน้าที่สมาชิกครอบครัวมีต่อกัน เช่น การเปลี่ยนแปลงบทบาทของสามีภรรยาที่มีต่อกัน การเปลี่ยนแปลงประเพณีบางอย่างที่ขัดต่อกันมาเกี่ยวกับการคลอกลูก การเลี้ยงลูก เป็นต้น

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ในเมืองนั้นมีการเปลี่ยนแปลงกว้างขวางและมีความแตกต่างก็มาก ยากแก่การควบคุม และกว้างขวางเกินกว่าที่จะศึกษาโดยละเอียดอีก ทั้งการศึกษาในเรื่องนี้ในชนบทยังมีไม่มาก จึงคิดว่า การศึกษา การควบคุมสังคมและระเบียบในครอบครัวชนบทจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษาในช่วงที่สังคมชนบทกำลังมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ในหลาย ๆ ด้าน

แนวคิดทฤษฎี

ทุกสังคมจะคงมีระเบียบกฎเกณฑ์ และในแต่ละสังคมก็มีการจัดระเบียบแตกต่างกันไปได้ โดยปกติแล้วนั้นระเบียบสังคมมักมีการละเมิด ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการละเมิดจึงจำเป็นต้องมีการควบคุม และเช่นเดียวกันในแต่ละสังคมวิธีการควบคุมก็แตกต่างกันไปได้

ในสังคมระดับครอบครัวชาวชนบทที่มีระเบียบและวิธีการควบคุมระเบียบทางสังคม โดยเฉพาะของชน การศึกษาวิธีการควบคุมทางสังคมในระดับครอบครัวชนบทในครั้งนี้ได้นำแนวความคิดในเรื่องการควบคุมทางสังคมของ Paul Sites มาเป็นกรอบในการศึกษา เพราะได้อธิบายกลไกการควบคุมทางสังคมไว้ชัดเจนและครอบคลุมถึง ๘ ประเภท (Sites, 1975 : 27 - 65) ได้แก่

- ก. กลไกทางวัฒนธรรม (Cultural Strategies)
- ข. กลไกการแลกเปลี่ยน (Exchange Strategies)
- ค. กลไกระเบียบขั้นตอน (Procedural Strategies)
- ง. กลไกการจัดจาง (Manipulative Strategies)
- จ. กลไกการบังคับ (Coercive Strategies)
- ฉ. กลไกการรวมกำลัง (Coalitional Strategies)
- ช. กลไกการถอนตัว (Withdrawal Strategies)

โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๑ การควบคุมทางสังคมของ Paul Sites

<p>ก. กลไกทางวัฒนธรรม (Cultural Strategies)</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. บรรทัดฐานของสังคม (Norms) ๒. สิทธิฐานุมัติ (Sanctions) ๓. บทบาทและสถานภาพ (Role & Status) ๔. กลุ่มและการเข้าสู่สังคม (Group & Societal Entry) ๕. การจำแนกความแตกต่างและชั้นทางสังคม (Differentiation & Ranking) 	<p>ง. กลไกการจัดเจง (Manipulative Strategies)</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. กลอุบายที่เป็นคำพูด (Verbal Manipulative) ๒. กลอุบายที่ไม่เป็นคำพูด (Non-verbal Manipulative) <p>จ. กลไกการบังคับ (Coercive Strategies)</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. แบบไม่รุนแรง (Nonviolent) ๒. แบบรุนแรง (Violent)
<p>ข. กลไกการแลกเปลี่ยน (Exchange Strategies)</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. ผู้มีอำนาจเหนือ (Superordinate) ๒. ผู้มีอำนาจต่ำ (Subordinate) ๓. การยอมปรนกัน (Accomodative) 	<p>ฉ. กลไกการรวมกำลัง (Coalitional Strategies)</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. รวมกำลังแบบถาวร (Permanent) ๒. รวมกำลังชั่วคราว (Temporary) ๓. รวมกันเป็นบางส่วน (Partial)
<p>ค. กลไกระเบียบขั้นตอน (Procedural Strategies)</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. การจักระเบียบบริหารงาน (Bureaucratization) ๒. ความชำนาญพิเศษ (Professionalization) ๓. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Science & Technology) 	<p>ช. กลไกการถอนตัว (Withdrawal Strategies)</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. การถอนตัวเชิงกายภาพ (Physical) ๒. การถอนตัวเชิงพิธีกรรม (Ritual) ๓. การสลายตัวของกลุ่ม (Group Disbandment)

โดยแต่ละกลไกมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก. กลไกทางวัฒนธรรม (Cultural Strategies) จะประกอบด้วย

๑. บรรทัดฐาน (Norms) เป็นแนวทางปฏิบัติว่าในสถานการณ์หนึ่ง ๆ นั้น บุคคลควรปฏิบัติหรือไม่ควรปฏิบัติอย่างไร เป็นมาตรฐานความประพฤติที่คนในสังคมตกลงร่วมกัน ซึ่ง William Graham Sumner ได้แยกบรรทัดฐานออกเป็น ๓ ชนิดคือ

ก) วิถีประชา (Folkways) เป็นบรรทัดฐานที่กำหนดแบบแผน พฤติกรรมของคนในสังคม เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันแต่ไม่มี เรื่องของศีลธรรมมาเกี่ยวข้อง เป็นสิ่งที่ทุกคนพึงปฏิบัติแต่ถ้าไม่ปฏิบัติก็ไม่มีความผิดร้ายแรง เช่น ควรรับประทานอาหารวันละ ๓ มื้อ ในสังคมไทย เป็นต้น

ข) จารีต (Mores) เป็นบรรทัดฐานที่เป็นข้อตกลงของคนในสังคม ที่เข้มงวดกว่าวิถีประชา เป็นข้อผูกพันที่มีความใกล้ชิดกับค่านิยมของสังคมที่มี เรื่องของศีลธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย จึงมีการบังคับให้ทำเพราะเกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพความปลอดภัยของสังคมส่วนรวม เช่น ความซื่อสัตย์ สุจริต ความรักชาติ เป็นต้น

ค) กฎหมาย (Laws) เป็นสิ่งที่บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติในสังคมที่มีการปกครอง เป็นระเบียบมาจากวิถีประชาหรือจารีตที่สำคัญ ๆ หรือบางครั้งก็มาจากผู้อำนาจในการบัญญัติกฎหมายนั้น

นอกจากนี้ยังมีบรรทัดฐานที่เป็นกลไกการควบคุมที่สำคัญในหลาย ๆ กลุ่มสังคม คือบรรทัดฐานที่กำหนด การร่วมมือกัน (Cooperation) และการแข่งขัน (Competition)

การร่วมมือกัน เกิดขึ้นเมื่อบุคคลหรือกลุ่มทั้งแก่อสองขึ้นไปทำงานร่วมกัน หรือกระทำการกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อให้บรรลุความมุ่งหมายหรือได้รับรางวัล

การแข่งขันกัน เกิดขึ้นเมื่อบุคคลหรือกลุ่มทั้งแก่อสองคนขึ้นไปต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งจุดมุ่งหมายหรือได้รับรางวัลและได้เป็นผู้แข่งขันที่ประสบความสำเร็จ

๒. สิทธิขานุมัติ (Sanctions) คือ การให้รางวัลและการลงโทษโดยที่ ผู้ปฏิบัติทามบรรทัดฐานของสังคมก็คาดไว้ว่าจะได้รับรางวัล หากละเว้นที่จะปฏิบัติตามก็คาดว่าจะได้รับการลงโทษ ในแต่ละสถานการณ์ที่ทำให้คนยอมรับหรือปฏิบัติตามบรรทัดฐานคือ ความกลัวที่จะสูญเสีย ความปลอดภัย เกียรติยศ ชื่อเสียง และสถานภาพทางเศรษฐกิจซึ่ง เหล่านี้จะส่งเสริมให้สังคม เป็นระเบียบและทำให้ระบบต่าง ๆ มีความหมาย

๓. สถานภาพและบทบาท (Status and Role) สถานภาพ คือ ตำแหน่งของบุคคลในสังคมหรือกลุ่มซึ่งกำหนดโดยกลุ่มหรือสังคมนั้น ในทุกสังคมคนแต่ละคน อาจมีตำแหน่งใดหลายตำแหน่ง เช่น เป็นครู เป็นนักเรียน เป็นพ่อ เป็นลูก ฯลฯ

บทบาท เป็นการกระทำที่คาดหวังไว้ว่าบุคคลที่ครองสถานภาพหนึ่ง ๆ นั้น ควรปฏิบัติเช่นไร บทบาทของบุคคลย่อมขึ้นกับสถานภาพที่ครองอยู่และคุณสมบัติส่วนตัวของบุคคล วัฒนธรรม และชนมธรรมนิยมประเพณีในสังคม เป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดบทบาทซึ่งบุคคลจะ หารามบทบาทของตนได้โดยการชักเถลาทางสังคม (Socialization)

การตอบสนองกันของบทบาท (Reciprocity of Role) บทบาท ต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กัน เราไม่สามารถคิดถึงบทบาทเดียวโดยไม่คำนึงถึงบทบาทอื่น เช่น บทบาทของมารดาไม่สามารถแยกออกจากบทบาทของบุตรซึ่งในตำแหน่งหนึ่ง ๆ นั้นอาจมีความ สัมพันธ์กันตั้งแต่สองบทบาทหรือมากกว่าก็ได้

บทบาทและการควบคุม (Roles and Control) โดยธรรมชาติ ของบทบาทจะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน จึงมีความสำคัญต่อการควบคุมและสำคัญต่อการจัด ระเบียบทางสังคมด้วย เพราะการที่บุคคลจะได้รับการบงกชองจากบุคคลอื่น ก็คือ การมีบทบาท ที่อยู่ในวิถีทางที่จะได้รับการสนองตอบจากบุคคลอื่นนั่นคือกองปฏิบัติทามบรรทัดฐาน

บทบาทขัดกัน (Role Conflict) คนส่วนมากจะมีหลายบทบาท เช่น ผู้หญิงคนหนึ่งอาจเป็นทั้งภรรยา, แม่, หนายความ, สมาชิกกุลสตรี ฯลฯ จึงต้องปฏิบัติตาม ามตำแหน่งนี้ซึ่งทำให้เกิดบทบาทขัดกันขึ้นได้ บทบาทขัดกันเกิดขึ้นเมื่อการปฏิบัติตามบทบาทหนึ่ง ไม่ลงรอยกันการปฏิบัติกับบทบาทหนึ่งและเกิดขึ้นเมื่อไม่สามารถตกลงได้ว่าควรใช้บทบาทนั้น ๆ อย่างไร

สถานภาพโดยกำเนิด (Ascribed Status) และสถานภาพ
 โดยการกระทำ (Achieved Status) สถานภาพโดยกำเนิดเป็นสถานภาพ
 ที่ได้รับมาโดยสังคมนำหน้าให้โดยไม่มีทางเลือก ส่วนสถานภาพโดยการกระทำนั้นเป็น
 สถานภาพที่สังคมนำหน้าให้โดยกำหนดบังคับให้แกบุคคลแสวงหาได้เองภายหลังโดยความสามารถ

๔. การเข้ากลุ่มและสังคม (Group and Societal Entry) เป็น
 กระบวนการควบคุมซึ่งกันและกันระหว่างผู้ที่ เป็นสมาชิกสังคมอยู่แล้วกับผู้ที่ต้องการ เป็นสมาชิก
 ใหม่ เพราะผู้เป็นสมาชิกเก่าได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ ไว้ผู้ที่เข้ากลุ่มของควบคุม
 พฤติกรรมของตนตามมาตรฐานนั้นกลไกขั้นต้นในการเข้ากลุ่มคือ การขัดเกลาทางสังคม
 (Socialization)

การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เป็นกระบวนการ
 ของการควบคุมซึ่งกันและกันซึ่งรวมถึงการ เรียนรู้การ เปลี่ยนแปลงว่าบุคคลควรทำอะไรใน
 เรื่องของตนเองและจะปฏิบัติตนอย่างไรในสถานการณ์หนึ่ง ๆ เมื่อมีการปะทะสังสรรค์กัน
 ทางสังคมเกิดขึ้น

การขัดเกลาทางสังคมมี ๒ ประการคือ

๑) การขัดเกลาทางสังคมขั้นปฐมภูมิ (Primary Socialization)
 เริ่มตั้งแต่ทารกได้เป็นสมาชิกของสังคม ครอบครัวทำหน้าที่อบรมสั่งสอนเด็กเตรียมเด็กให้
 สามารถเข้าร่วมกับคนอื่น ๆ ในสังคม

๒) การขัดเกลาทางสังคมขั้นทุติยภูมิ (Secondary Socialization)
 จะเกิด เมื่อบุคคลผ่านการอบรมขั้นแรกมาแล้วและต้อง เข้ากลุ่มสังคมอื่น

การขัดเกลาทางสังคม เป็นกลไกควบคุมสังคมที่แพร่หลาย เพราะบรรทัดฐาน
 สังคมได้กำหนดไว้โดยสมาชิกเดิมของกลุ่ม และเป็นสิ่งที่เห็นพ้องต่อกันระหว่างสมาชิกซึ่ง
 ได้รับการขัด เกลาทางสังคมมาก่อนและจะอบรมสั่งสอนสมาชิกใหม่ที่ต้องการ เป็นสมาชิกกลุ่มนั้น
 โดยจะถูกสมาชิกเก่าควบคุมพฤติกรรมและจะได้รับการยอมรับ เข้าสู่กลุ่ม สิ่งที่ทำให้การ
 ขัด เกลาทางสังคมมีอำนาจ เป็นเสมือนกลไกการควบคุมมากน้อย เพียง ไรนั้นขึ้นกับระดับความ
 สนใจของสมาชิกใหม่ที่จะมาเป็นสมาชิกกลุ่ม เมื่อสมาชิกใหม่กลายมาเป็นส่วนหนึ่งในโครงสร้าง

ของกลุ่มเขาก็มีสิทธิ์ในการควบคุมซึ่ง เป็นการควบคุมซึ่งกันและกัน (Reciprocal Control) เพราะขณะที่เขาได้รับการชักเถลทางสังคมจากบุคคลอื่นนั้น ๆ บุคคลอื่น ๆ ก็จะได้รับ การชักเถลทางสังคมจากเขาด้วย

กลไกอีกกลไกหนึ่งที่ควบคุมทางสังคมโดยทำให้คนรับนิยชอบต่อกัน ทำให้กลุ่มเข้มแข็ง คือ สัญลักษณ์ทางกายภาพและพิธีกรรม

สัญลักษณ์ทางกายภาพและพิธีกรรม (Physical Symbols and Rituals) สัญลักษณ์ทางกายภาพและพิธีกรรมมักใช้ เป็นกลไกในการควบคุมสังคมใช้ เพื่อเรียกร้องให้คนรับนิยชอบต่อกันทำให้กลุ่ม เข้มแข็ง เป็นปึกแผ่น

ในสังคมที่ไม่ค่อยซับซ้อนเมื่อใดก็ตามที่อะไรพิธีกรรมต่าง ๆ มากกว่าในสังคมที่ซับซ้อนกว่า พิธีกรรมไม่เพียงแต่จะคงไว้ซึ่งกระบวนการจักระเบียบในสังคมเท่านั้น แต่ยัง มีบทบาทในการกำหนดรูปแบบและความสำคัญของบุคคลในระบบสังคมด้วย เมื่อใช้การควบคุมอย่างอื่นไม่ได้โดยการใช้อุปกรณ์ในการควบคุมจะสามารถลดความกังวลใจในกรณีที่เกิดสถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดหวังแน่นอนได้ เช่น การเต้นรำ ขอยนไม่สามารถทำให้ฝนตกได้ แต่อย่างน้อยก็ทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมว่าได้ทำบางสิ่งบางอย่างแล้วและขณะเดียวกันก็ ทำให้เกิดความรู้สึกร่วมกันในความเป็นกลุ่ม

๕. การจำแนกความแตกต่างและชั้นทางสังคม (Differentiation and Ranking) ในสังคมมนุษย์ส่วนมากจำแนกความแตกต่างและชั้นทางสังคมของสมาชิกด้วยกฎเกณฑ์บางอย่างซึ่ง เป็นกลไกควบคุมสังคมโดยจะขึ้นอยู่กับ การยอมรับในการจำแนกของผู้นั้นเกี่ยวข้อง

กลไกการจำแนกประเภทเป็นเกณฑ์สำหรับจำแนกความแตกต่างทางสังคม (Categorization Strategies as the Basis for Differentiation) มีประเภทต่าง ๆ มากมายที่จัดจำแนกบุคคล เช่น เชื้อชาติ เพศ ศาสนา อาชีพ การศึกษา ฯลฯ การสร้างประเภทเหล่านั้นขึ้นแล้วกำหนดให้คนอยู่ในแต่ละประเภทนั้น ๆ เป็นกลไกการควบคุมสังคมที่สำคัญ

๗. กลไกการแลกเปลี่ยน (Exchange Strategies)

กลไกการแลกเปลี่ยนมักจะเกี่ยวข้องกับการค้าขายสินค้า การให้บริการ หรือ การให้รางวัลระหว่างบุคคลหรือระหว่างกลุ่ม การแลกเปลี่ยนอาจเป็นการแลกเปลี่ยนสิ่งที่จับต้องได้หรือสิ่งที่จับต้องไม่ได้ ภูมิธรรมหรือนามธรรม เป็นสิ่งที่ใช้ระยะเวลาหรือปัจจุบันทันทีก็ได้ การแลกเปลี่ยนพบได้ทั่วไปในชีวิตสังคม Peter M. Blau กล่าวว่า เพื่อแลกเปลี่ยนความพอใจ, เกียรติ ฯลฯ แลกเปลี่ยนของเล่น, ผู้ร่วมงานแลกเปลี่ยนความช่วยเหลือ, คนรู้จักคุ้นเคยและเปลี่ยนความสุภาพ, แม่บ้านแลกเปลี่ยนวิธีปรุงอาหาร เป็นต้น

กลไกการแลกเปลี่ยนอาจแยกได้เป็น ๓ ประเภทคือ

๑. กลไกในการแลกเปลี่ยนของผู้มีอำนาจเหนือ (Superordinate)

ซึ่งจะใช้โดยบุคคลหรือกลุ่มซึ่งมีอำนาจในการบังคับบัญชาหรือมีอำนาจในการจัดสรรทรัพยากรที่หายากซึ่งอาจออกมาในรูปของรางวัลหรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ บุคคลที่อยู่ในตำแหน่งที่มีอำนาจเหนือโดยควบคุมการจำหน่ายแจกหรือจัดสรรรางวัลมีค่าและหายากจะเป็นผู้มีอำนาจในการควบคุม ซึ่งประสิทธิภาพในการควบคุมนี้จะเปลี่ยนไป ขึ้นกับคุณค่าของรางวัลหรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่สูงขึ้นหรือต่ำลง

๒. กลไกการแลกเปลี่ยนของผู้อำนาจต่ำ (Subordinate) ถ้าบุคคล

อยู่ในตำแหน่งของผู้อำนาจต่ำกว่าและได้รางวัลหรือสิ่งอำนวยความสะดวกจากผู้อำนาจสูงกว่าผู้อำนาจต่ำจะคงให้รางวัลหรือสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้อำนาจสูงกว่าเช่นกัน กลไกการควบคุมที่สำคัญเป็นของผู้อำนาจสูงกว่าซึ่งเป็นผู้ให้รางวัลต่าง ๆ

Peter M. Blau ได้ชี้แจงให้เห็นทางเลือกต่าง ๆ ในการที่จะได้มาซึ่งความช่วยเหลือและการบริการจากบุคคลอื่นที่เขาสัมพันธ์ด้วยคือ เขาอาจจะบังคับให้คนอื่นช่วยเหลือเขา เขาอาจจะหาความช่วยเหลือจากแหล่งอื่น ๆ หรือเขาอาจจะพบหนทางที่เหมือนกับการไถ่รับความช่วยเหลือ ถ้าเขาไม่สามารถเลือกทางใดทางหนึ่งได้เขาจะต้องยินยอมอยู่ใต้อำนาจผู้อื่นและต้องทำไปคามความต้องการของผู้อื่น

๓. กลไกการแลกเปลี่ยนแบบผ่อนปรนเข้าหากัน (Accommodative)

ในหลายสถานการณ์ความสัมพันธ์ของบุคคลจะยังคงคงกันจึงต้องใช้กลไกนี้เพื่อการควบคุม เมื่อใช้กลไกนี้แต่ละฝ่ายจะสละบางสิ่ง เพื่อให้ได้มาซึ่งบางสิ่งเพื่อจะก่อให้เกิดความขัดแย้งกัน เพราะต่างก็เห็นว่าถ้าขัดแย้งกันแล้วเสียมากกว่าผลประโยชน์ซึ่งกลไกนี้ประกอบด้วย

ก) การประนีประนอม (Compromise) ซึ่งเป็นการผ่อนปรนเข้าหากันขั้นพื้นฐานไม่ใ้ไหนหมายความว่า ทุก ๆ กลุ่มที่เกี่ยวข้องได้รับความพอใจอย่างที่สุดแล้ว หรือว่ากลไกอื่น ๆ ไม่ถูกนำมาใช้อีกแก่กลไกการประนีประนอมมักถูกใช้ เป็น เครื่องบังหน้า เพื่อนำกลไกอื่น ๆ มาใช้

ข) การมีคนกลางหรือผู้ชี้ขาด (Mediation or Arbitration)

คนกลางจะวางตัวเป็นกลาง ให้ความช่วยเหลือให้คู่กรณีเห็นประเด็นของปัญหาที่ขัดแย้งกันแต่จะไม่ใ้ทำอะไรสรุปให้นอกเหนือจากข้อสรุปของคู่กรณี

ส่วนผู้ชี้ขาดจะใ้ข้อสรุปให้นอกเหนือจากข้อสรุปของกรณีโดยผู้ชี้ขาดจะสรุปประเด็นปัญหาทุก ๆ ด้านและตัดสินชี้ขาดลงไป

ค) การอดกลั้น (Toleration) เป็นการตกลงอย่างไม่เป็นทางการของคู่กรณี ต่างฝ่ายต่างไปความวิตกกังวลของตนโดยที่แต่ละฝ่ายไม่ละเมิดซึ่งกันและกันทั้งที่ไม่เห็นด้วยกับการกระทำของแต่ละฝ่าย

๔. กลไกเกี่ยวกับระเบียบชั้นตอน

บุคคลหรือกลุ่มต่าง ๆ ใช้กลไกกฎระเบียบสร้างกฎเกณฑ์การแข่งขันขึ้นมา โดยหวังจะให้เป้าหมายต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จ ดังนั้นจึงพยายามใ้บุคคลอื่นยอมรับระเบียบซึ่งจะมีผลใ้ให้การควบคุมใ้ผล และกฎระเบียบคงอยู่ใ้

กลไกเกี่ยวกับกฎระเบียบแบ่งใ้ ๓ ประเภทคือ

๑. การจักระเบียบบริหารงาน (Bureaucratization) เป็นกระบวนการก่อตั้งกฎและรูปแบบขององค์การ เพื่อเป็นพื้นฐานที่คาดใ้ได้ว่า จะใ้ใ้้องค์การ

บรรด่วัตถุประสงค์ที่ทั้งไว้ ซึ่งจะไม่เป็นการควบคุมพฤติกรรมของเขาเท่านั้นแต่เขาคงปกป้องกลไกการควบคุมทั้งกล่าวด้วย

ในทางตรงข้ามการจึกระเปียบยังกำหนดหน้าที่ในการควบคุมที่แน่นอน โดยกำหนดอำนาจกลั่นกันตามสถานภาพต่าง ๆ และเมื่อเขาปฏิบัติตามกฎ เขาก็มีสิทธิ์ที่จะเรียกร้องสิ่งที่เขาควรจะได้เพราะเขาได้ปฏิบัติตามกฎดังกล่าว

๒. การทำให้เป็นผู้นาฎการ (Professionalization) เป็นกลไกการสร้างกฎระเบียบเพื่อรับรองการเป็นผู้นาฎในอาชีพต่าง ๆ โดยที่ผู้นาฎการเหล่านี้จะครองอำนาจระเบียบบางอย่างมาจนจนทำให้เขาได้อำนาจในการควบคุม เช่น นักศึกษาที่ต้องการได้คะแนนดีในวิชานั้นก็ยอมทำตามคำพูดของอาจารย์ที่สอนวิชานั้นเพราะอาจารย์เป็นผู้นาฎในการสอนมีอำนาจควบคุมผู้ที่ต้องการจะสอบผ่าน

๓. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Science and Technology) เทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นการประยุกต์ความรู้ที่มาจากวิทยาศาสตร์ นำมาวางแผนยกระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น สังคมที่พัฒนาแล้ววิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นกลไกที่ควบคุมสังคม ซึ่งจะเห็นได้ว่าความค้นพบสิ่งใหม่ ๆ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างมาก เมื่อเทียบสังคมชนบทกับสังคมเมืองก็จะเห็นว่าสังคมเมืองนั้นกลไกการควบคุมทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีมากกว่าสังคมชนบท

๖. กลไกการใ้การจึกแจง (Manipulative Strategies)

กลไกนี้ใช้โดยบุคคลหรือกลุ่ม เพื่อพยายามที่จะควบคุมพฤติกรรมของคนอื่นความรู้สึคนักคิดของผู้อื่นด้วยวิธีสื่อความหมายต่าง ๆ โดยการสื่อความหมายต่าง ๆ นั้นมีเจตนาที่พยายาม (ขอม) เหตุผลที่แท้จริงเพื่อควบคุมพฤติกรรมโดยไม่มีผู้รับจะเกิดความเชื่อดีอื่นในเรื่องนั้น ๆ ซึ่งมีทั้งแบบใ้โดยคำภาษาและไม่ใ้โดยคำภาษา

๑. กลไกการจึกแจงที่ใ้โดยคำภาษา (Verbal Manipulative)

ก) การใ้โดยชวนเชื่อ (Propaganda) เป็นการจงใจพยายามที่จะควบคุมพฤติกรรมหรือความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของกลุ่มสังคมของคนใ้โดยกลุ่มายที่

ประสิทธิภาพเพื่อเปลี่ยนความรู้สึกทัศนคติและค่านิยม กลไกนี้ใช้เทคนิคของการโฆษณาชวนเชื่อ เพื่อพยายามควบคุมพฤติกรรม รมการซื้อของผู้บริโภค

ข) เรื่องตลกขบขัน (Humor) เป็นกลไกอุบายโดยเอาเรื่องจริงมาล้อเลียน เช่น การกู่การ เมืองในหนังสือพิมพ์ เรื่องตลกขบขันจะสามารถลดความน่าเชื่อถือของบุคคลอื่นได้ทวย เท่ากับเป็นการลดอำนาจในการควบคุมของคนนั้น ๆ เรื่องตลกขบขันสามารถทำให้สถานการณ์ซึ่งมีความตึงเครียดคลายความตึงเครียดลงได้และสามารถทำให้คนหนึ่งมีอำนาจสูงขึ้นขณะเดียวกัน เป็นการลดอำนาจของคนอื่นให้ต่ำลง

ค) การพูดปด (Lying) เป็นกลไกกลอุบายที่ไร้กันโดยทั่วไป การพูดปดควบคุมพฤติกรรม รมของผู้เกี่ยวข้องการโฆษณาชนิด ๆ การพูดปดเป็นการป้องกันและส่งเสริมความสำเร็จของผู้พูด

ง) การประทับตรา (Labelling) ถ้าทำได้สำเร็จจะเป็นกลไกที่มีผลในการควบคุม การกล่าวหาว่าเป็น "คนเมา" เป็น "อาชญากร" จะมีผลในการทำลายคน ๆ นั้น การให้สมญาหรือการประทับตราจะได้อผลอย่างไรนั้น ส่วนหนึ่งจะขึ้นกับความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างผู้ให้และผู้รับคือผู้ถูกประทับตรา

จ) การใช้ภาษาเฉพาะ (The Use of Jargon) เป็นกลไกที่สำคัญอันหนึ่งเป็นภาษาที่ใช้โดยบุคคลต่าง ๆ ที่อยู่ในกลุ่มหรือวัฒนธรรมย่อย เพื่อสื่อความหมายข้อความ ข่าวสาร ทัศนคติ หรืออารมณ์ต่าง ๆ การใช้ถ้อยคำเฉพาะมักใช้เพื่อทำให้ผู้นอกกลุ่มไม่เข้าใจความหมายและจะก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและสร้างอาณาเขตให้กลุ่ม

๒. กลไกการจักแจงที่ไม่ใช้ถ้อยคำภาษา (Nonverbal Manipulative)
เป็นกลไกที่พยายามทำให้การควบคุมบรรลุตามความมุ่งหมายด้วยวิธีทำมากกว่าพูด

ก) การจักเวทีและการแสดง (Staging and Performances)
ใช้เมื่อบุคคลหรือกลุ่มพยายามที่จะสร้าง เหตุการณ์หรือ สถานการณ์ให้บุคคลอื่นเกิดความเห็นคล้อยตามบางครั้ง ก็เป็นการปกปิดความจริง ซ่อนเร้นสิ่งสำคัญบางอย่าง และก่อให้เกิดบุคคลอื่น ๆ เข้าใจผิดในข้อเท็จจริง ซึ่งจะทำให้ผู้ใช้ควบคุมสังคมได้

ข) การปิดบังข่าวสาร (Withholding Information) การปิดบังข่าวสารที่สำคัญ จากผู้มีอำนาจเหนือ จะทำให้ผู้ที่ทำว่าเกิดความไร้ความสามารถในการตัดสินใจ ทำให้เกิดความงัดแงะในสถานการณ์ ส่วนมาก คนเราจำเป็นต้องพึ่งข่าวสารมาคอย คึงเน้นการทำให้บุคคลไม่ได้รับข่าวสาร เป็นกลไกการควบคุมที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะฉะนั้นข่าวสารจึงเป็นอำนาจอย่างหนึ่ง

ค) การเปลี่ยนแปลงกฎและวิธีการ (Changing Rules and Procedures) มักใช้ในองค์การต่าง ๆ ถ้าบุคคลเชื้อพึง กฎและวิธีการที่มีอยู่โดยปกติแล้วบุคคลก็คิดว่าก็สามารถเรียกร้องสิทธิที่เขาควรจะได้รับตามกฎและวิธีการนั้น หากบุคคลอื่นเห็นจากกฎไม่มีประโยชน์ให้แก่เขา เขาจะเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลง กฎหรือวิธีการนั้นใหม่

ง) การหลีกเลี่ยง (Avoidance) ถ้าบุคคลสามารถหลีกเลี่ยงการควบคุม เขาก็จะประสบผลสำเร็จในการควบคุม โดยที่เขาปกป้องตัวเองจากการถูกอำนาจบังคับให้กระทำบางอย่างที่เขาไม่ต้องการกระทำ หรือการที่คนหลีกเลี่ยง เพื่อความมีอำนาจในการควบคุม โดยการทำให้อีกฝ่ายรู้ว่าผิดจึงถูก เขาหลีกเลี่ยง

จ) การเอาเป็นพวก (Co - Optation) บุคคลที่มีอำนาจอยู่มักจะใช้ เพื่อลดการคุกคามของฝ่ายตรงกันข้ามด้วยการ เอาบุคคลอื่นที่อยู่ฝ่ายตรงกันข้ามมาเป็นพวกและจะลดความยุ่งยากลง

๑. กลไกการบังคับ (Coercive Strategies)

โดยปกติแล้วจะใช้กับเมื่อใช้กลไกอื่นแล้วล้มเหลว มี ๒ แบบ คือ การบังคับแบบไม่รุนแรงและการบังคับรุนแรง

๑. การบังคับแบบไม่รุนแรง (Nonviolent) เป็นประโยชน์มากสำหรับประชาชนที่มีอำนาจน้อย ไม่มีเครื่องมือหรือทรัพยากรอื่น ๆ การที่เลือกใช้กลไกนี้ เพราะถ้าใช้แบบรุนแรงมักก่อให้เกิดความเสียหาย เสีย และลงทุนสูงและอาจทำให้เป้าหมายพังทลายลงได้ กลไกการบังคับแบบไม่รุนแรงได้แก่

ก) การใช้คำขู่ (Threats) มี ๒ แบบสำคัญคือขู่ว่าจะใช้วิธีบังคับที่รุนแรงกว่า และขู่ว่าจะถอนรางวัล ซึ่งจะใช้แบบใดนั้นขึ้นอยู่กับว่าบุคคลหรือกลุ่มที่ของความกลัวหรือทรงมากน้อยแค่ไหน ถ้ามีทรัพยากรจำกัดก็ใช้แบบแรกถ้ามีพอเพียงก็ใช้แบบหลัง

ข) การโต้เถียงถกเถียง (Argument) เป็นกลไกที่ใช้ใจจากที่มากถ้าใจไม่ได้ก็ต้องเป็นฝ่ายแพ้และถูกควบคุม อาจถูกขู่กลับมา

ค) การชักจูงหวั่นไหวคำพูด (Verbal Disruption) เช่น การตะโกนว่าผู้พูดแสดงการพูดผิดๆในที่สาธารณะ ใช้เพื่อป้องกันการโต้แย้งที่มีเหตุผล

ง) การระงับรางวัล (Withholding Rewards) ถ้าบุคคลหรือกลุ่ม ความคุ้มครองรางวัลที่ฝ่ายหนึ่งของการจึงจะใช้กลไกนี้ได้ เช่น การระงับความรัก การยกย่อง เป็นต้น หรืออาจเป็นการระงับการบริการ (Withholding of Services) หรือการระงับการอำนวยความสะดวก (Withholding the Use of Facilities)

๒. การบังคับแบบรุนแรง (Violent) เป็นการใช้อำนาจอย่างเปิดเผยเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์รุนแรงมากกว่าน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับทรัพยากรและเป้าหมายต่าง ๆ ใด

ก) การจลาจลและการกระทำของฝูงชนมากลิ่ง (Riots and Mob Actions) การจลาจลมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายไม่แน่นอนขณะที่ฝูงชนมากลิ่งมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางอารมณ์และพฤติกรรม และมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน กลไกทั้งสองชนิดนี้จะเกิดขึ้นเมื่อสถานการณ์ทางสังคมก่อให้เกิดความตึงเครียดและคับแคบใจ และกลไกอื่น ๆ ในการควบคุมไว้ประสิทธิภาพซึ่งการใช้อำนาจกลไกดังกล่าวจะเกิดขึ้นทันที โดยไม่มีการวางแผนมาก่อน จะโค่นล้มเพียงไรขึ้นกับระดับของการบังคับให้การจลาจลหรือฝูงชนมากลิ่งกระจายออกไป ซึ่งอาจจะมากพอที่จะเปลี่ยนแปลงสภาพของสังคม

ข) การปฏิวัติ (Revolution) เป็นการบังคับแบบรุนแรงจะเกิดขึ้นเมื่อกลุ่มของบุคคลต่าง ๆ มารวมกันและใจหรือเตรียมการใช้อำนาจเข้าต่อสู้กับบุคคลผู้ควบคุมกลไกของรัฐบาล

ค) กลไกความน่ากลัว (Terror Strategies) กลุ่มบุคคลหรือรัฐบาลใช้วิธีการต่าง ๆ ที่น่ากลัว เช่น การระเบิด การฆาตกรรม การกลุ่มรวมทำร้าย

กลไกการบังคับแบบรุนแรง เป็นวิธีที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือป้องกัน การเปลี่ยนแปลงสังคม เพื่อคงไว้ซึ่งอำนาจในการควบคุม

ฉ. กลไกการรวมกำลัง (Coalitional Strategies)

เกี่ยวข้องกับการร่วมกัน เพื่อเพิ่มทรัพยากรและเผชิญหน้ากับฝ่ายตรงข้ามของบุคคลหรือกลุ่มต่าง ๆ จึงเกี่ยวข้องกับการเพิ่มระดับอำนาจในการควบคุมให้สูงขึ้นมี ๓ แบบคือ

๑. การรวมกำลังกันอย่างถาวร (Permanent Coalitional) เป็นการรวมกันในทุก ๆ เรื่อง มักใช้เมื่อกลุ่มหรือบุคคล มีสิ่งที่เหมือนกันมาก ๆ และพิจารณาเห็นว่า เมื่อรวมกันแล้วจะทำให้เกิดความมั่นคง

๒. การรวมกำลังกันอย่างชั่วคราว (Temporary Coalitional) เป็นการรวมกัน เพื่อวัตถุประสงค์บางอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะในระยะเวลาสั้น ๆ มักเป็นผลมาจากการถูกคุกคามร่วมกัน เมื่อประสบผลแล้วมักจะสลายตัว

๓. การรวมกำลังกันเป็นบางส่วน (Partial Coalitional) เป็นการรวมกันเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ หรือป้องกันผลประโยชน์ร่วมกัน แต่ลักษณะที่แตกต่างกันของบุคคลหรือกลุ่มยังคงมีอยู่

ช. กลไกการถอนตัว (Withdrawal Strategies)

เมื่อเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับไม่ไค้สิ่งที่ต้องการ หรือเมื่อยุ่งเกี่ยวกับก็ไม่ได้ได้รับความปลอดภัยจากการถูกคุกคามก็จะถอนตัวมี ๓ แบบคือ

๑. การถอนตัวเชิงกายภาพ (Physical Withdrawal) เป็นการถอนตัวจากความสัมพันธ์ โดยสิ้นเชิงไม่เกี่ยวข้องกันเลย

๒. การถอนตัวเชิงพิธีกรรม (Ritual Withdrawal) บุคคลหรือกลุ่ม ยังคงอยู่ในกลุ่มแต่จิตใจไม่ไค้ผูกพันไค้กลุ่ม

๓. การสลายตัวของกลุ่ม (Group Disbandmant) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อความปลอดภัยหรือเพราะว่ากลุ่มไม่มีประโยชน์ต่อไปอีกแล้ว หรือพิจารณาเห็นว่าแม่จะเป็น กลุ่มต่อไปก็ไม่สามารถสนองความต้องการของกลุ่มได้ แยกงานนี้อาจสลายตัวเพื่อตั้งกลุ่มใหม่ ก็ได้

กลไกต่าง ๆ ในการควบคุมสังคม ๗ ประเภทดังกล่าวจะมีผลต่อการจัดระเบียบ สังคมทั้งสิ้นทั้ง ๗ ประเภทนี้เป็นหลักการใช้ได้กับสังคมทั้งหมดซึ่งมีขนาดใหญ่แต่อาจต้องปรับ แปลงในกลุ่มสังคมขนาดย่อม จึงมีการใช้กลไกต่าง ๆ ในระดับที่แตกต่างกันในการควบคุม บุคคล กลุ่มหรือสังคมที่แตกต่างกัน

สำหรับครอบครัวนั้น เป็นกลุ่มสังคมหนึ่งที่มีความผูกพันทางอารมณ์กันอย่างลึกซึ้งใน ระหว่างสมาชิกครอบครัว ครอบครัวจะเป็นที่สนองความต้องการของสมาชิก ให้มีความรู้สึก มั่นคง ปลอดภัย และมีความสุขทางใจ มีความรู้สึกว่าคุณเองได้รับการยอมรับจากสมาชิก คนอื่น การสนองตอบจากสมาชิกคนอื่นมัก เป็นไปในทางบวกและบุคคลยังสามารถแสดงอารมณ์ โกรธ โดยไม่ต้องเกรงกลัวต่อสิ่งรอบตัว เพราะฉะนั้นบุคคลจึงมีความ เป็นตัวของตัวเองมากที่สุด โดยไม่ต้องคอยกังวลกับระเบียบข้อบังคับและกฎเกณฑ์ที่เข้มงวด ความผูกพันทางอารมณ์ที่ลึกซึ้ง ระหว่างสมาชิกครอบครัวอาจเห็นได้ว่า พ่อ แม่ ถึงกับตายแทนลูกได้ ถึงแม้ว่ากลไกที่ใช้ใน การควบคุมในครอบครัวส่วนใหญ่คือ กลไกทางวัฒนธรรม แต่เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย ในโครงสร้างของครอบครัว บางครั้งกลไกอื่นก็ถูกนำมาใช้ด้วย

สำหรับกลไกการควบคุมทางสังคมของ Paul Sites ผู้ศึกษาไท่વાชา ไซวีเกราะห์ในระดับของครอบครัว ดังนี้

ก. กลไกทางวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วยกลไกย่อย ๕ ประการ ได้แก่ บรรทัดฐาน ของสังคมซึ่งประกอบด้วย วิถีประชา จารีต และกฎหมาย สิทธาบุคิ สิถานภาพและบทบาท การเข้ากลุ่มและการเข้าสังคม ความแยกต่างและชั้นทางสังคม

กฎเกณฑ์ที่กำหนดความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่เป็นกฎเกณฑ์ ที่ไ้มาจากกลไกทางวัฒนธรรม

๑. บรรทัดฐาน เป็นเกณฑ์ที่กำหนดไว้ให้สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติซึ่ง เป็น
ผลมาจากวัฒนธรรมของสังคมส่วนรวมในสถานการณ์ต่าง ๆ สมาชิกควรทอปฏิบัติตาม
บรรทัดฐานของครอบครัวซึ่งจะก่อผลต่าง ๆ ทอความสงบเรียบร้อยของครอบครัวและทอให้
ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในหากแต่ละคนปฏิบัติตามบรรทัดฐานซึ่งทุกคนมีความ เข้าใจ
ร่วมกัน จำแนก เป็น ๓ แบบคือ

ก) วิถีประชา เป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ เช่น งานของคู่หญิง งานของ
ผู้ชาย ภรรยาควรดูแลบ้านเรือนจัดหาอาหาร สามีควรทำงานตามหน้าที่ด้วยความขยันขันแข็ง
มารยาทในการรับประทานอาหารของสมาชิกในครอบครัว ลูกสาวควรช่วยแม่ทำงานบ้าน
ลูกชายไม่ควรชุกขนทำขานสกปรก เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถึงไม่ทำก็ไม่มีความผิดร้ายแรงอะไร
แกล้ก็เป็นสิ่งที่ควรทำ

ข) จารีต เกี่ยวข้องกับเรื่องข้อห้ามและมีศีลธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง
ในครอบครัวสมาชิกที่ทำผิดศีลธรรมหรือทำความผิดรุนแรงกระทบระ เทือนต่อสวัสดิภาพของ
สมาชิกคนอื่นในครอบครัวหรือในสังคมจะถูกลงโทษรุนแรงกว่าผิดวิถีประชา เช่น การที่สามี
ไม่เลี้ยงดูภรรยาและบุตร แม่ทอดทิ้งลูก การขมขู่ เหล่านี้ถือว่าผิดจารีต

ค) กฎหมาย การควบคุมสังคมภายในครอบครัวมักจะไม่ใช้กฎหมาย
เข้ามา เกี่ยวข้องแต่หากเกิดการกระทำที่ละเมิดบรรทัดฐานและทอความ เกิดร้อนให้สมาชิก
ภายในครอบครัวโดยที่สมาชิกในครอบครัวไม่สามารถควบคุมกันเองได้ก็อาจใช้กฎหมายเข้ามา
เกี่ยวข้อง เช่น การทอดทิ้งลูกที่ยัง เล็ก สามีหรือภรรยาที่ความประพฤติเลวจนฝ่ายหนึ่งไม่
สามารถทนอยู่ควยไค เป็นต้น

๒. สิทธิสมาชิก ในครอบครัวมักจะมีภาระให้รางวัลและการลงโทษกัน
อยู่เป็นประจำหากสมาชิกคนใดทำตามบรรทัดฐานที่กำหนดไว้ก็ย่อมคาดหวังว่าจะได้รับรางวัล
หากไม่ทำตามก็ย่อมไครับการลงโทษ

ก) รางวัล ในชีวิตประจำวันของคนเรานั้นกองการการยอมรับจาก
คนในครอบครัวมาก เพราะบุคคลในครอบครัวย่อมมีความสำคัญ การยอมรับจากสมาชิกใน
ครอบครัวจึงถือเป็นรางวัลหรือการ ทอแทนประการหนึ่งที่ยุคคลปรารถนาและเขาพยายามทำ

ในสิ่งที่คาดว่าสมาชิกคนอื่นในครอบครัวจะยอมรับและจะสามารถนำไปสู่ความสงบสุขใน
ครอบครัวด้วย เช่น สมาชิกทำหน้าที่ของคนที่ทำงานหาเลี้ยงครอบครัวเอาใจใส่ภรรยาและบุตร
ก็มักจะได้รับการยอมรับจากภรรยาและบุตรได้รับการยกย่องตลอดจนความรักความเอาใจใส่
กอบแทนหรือลูกที่ทำตัวอยู่ในโอวาทของพ่อแม่ เพื่อให้จะให้พ่อแม่รัก

ข) การลงโทษ การลงโทษจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับว่าทำผิดบรรทัดฐาน
ที่สำคัญมากหรือน้อยเพียงไร

๓. สถานภาพและบทบาท บรรทัดฐานผูกพันกับสถานภาพ สถานภาพใดแก้
ตำแหน่งทางสังคม เช่น เป็นสามี ภรรยา บิดา มารดา บุตร ซึ่งตำแหน่งเหล่านี้ย่อมมี
ความสัมพันธ์กันทางสังคม เช่น บิดามีความสัมพันธ์กับบุตร ที่สัมพันธ์กับน้อง ฯลฯ บรรทัดฐาน
ก็เป็นบรรทัดฐานที่สอดคล้องกับตำแหน่งต่าง ๆ แยกตำแหน่ง เช่น คนที่เป็นพ่อก็มีบรรทัดฐาน
ทางสังคมอย่างหนึ่งลูกก็คืออย่างหนึ่ง เป็นต้น

สำหรับบทบาทนั้นจะแสดงให้เห็นทราบว่าบุคคลนั้นถูกคาดหวังให้ทำอะไรบ้างตาม
สถานภาพที่เขาครองอยู่บทบาทของแต่ละบุคคลจะแตกต่างกันไปตามลักษณะของสถานภาพและ
อุปนิสัยความคิด ความรู้ ความสามารถ มุลเหตุปัจจัย การอบรม ความพอใจ รวมทั้ง
สถานภาพทางกาย และจิตใจของบุคคลและบทบาทต่าง ๆ ก็มีความสัมพันธ์กัน บทบาทของ
มารดาไม่สามารถแยกออกจากบทบาทของบุตร นอกจากนั้นบทบาทยังมีส่วนควบคุมซึ่งกันและกัน
สิ่งดังกล่าว เป็นสิ่งสำคัญในการควบคุมสังคม คือ หน้าที่ที่บิดามารดาของรับผิดชอบต่บุตร เป็น
สิ่งควบคุมบทบาทของบิดามารดา ถ้าบิดาต้องการให้บุตรมีชีวิตที่รอกและดำรงอยู่ในสังคมอย่าง
มีความสุข บิดามารดาก็ต้องพยายามสั่งสอนบุตร ทั้งนี้เพื่อควบคุมพฤติกรรมของบุตรให้เป็น
ไปในทิศทางที่จะก่อให้เกิดผลดีต่อตัวเขาเอง ถ้าบุตรต้องการที่จะควบคุมให้บิดามารดาปฏิบัติ
แก่ตนในทิศทางที่ตนต้องการก็ของประพฤติปฏิบัติตามคำอบรม สั่งสอนของบิดามารดา

๔. การเข้าสังคมและการเข้ากลุ่ม เป็นกลไกทางวัฒนธรรมที่เป็นการควบคุม
ซึ่งกันและกันระหว่างผู้ที่เป็สมาชิกสังคมอยู่แล้วกับผู้ที่ต้องการจะเป็นสมาชิกใหม่ เพราะว่าผู้ที่
เป็นสมาชิกเดิมได้กำหนดระเบียบข้อบังคับอันเป็นมาตรฐานกลุ่มเอาไว้แล้ว ดังนั้นสมาชิกใหม่
จะต้องควบคุมพฤติกรรมของตนตามมาตรฐานที่สมาชิกเดิมได้วางไว้

กลไกขั้นต้นในการเข้ากลุ่ม คือ กระบวนการซึ่กเกลาสังคม (Socialization) ซึ่ง เกิดจากการที่บุคคลมาสัมพันธ์กันทางสังคมและทำให้พฤติกรรมของบุคคลเปลี่ยนแปลงไปตามความคาดหวังหรือบรรทัดฐานของบุคคลอื่นที่เป็นสมาชิกอยู่

สำหรับสถาบันครอบครัวนั้น เป็นหน่วยการซึ่กเกลาสังคมที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์มากที่สุด เพราะ เป็นหน่วยแรกที่มีมนุษย์มีความสัมพันธ์ด้วยในระยะแรกของชีวิตมนุษย์ช่วยตนเองไม่ได้และจะคงอาศัยมารดาซึ่ง เป็นผู้ใกล้ชิดที่สุดเป็นผู้สนองความต้องการของชนในเรื่องพื้นฐานของชีวิต เช่น การกิน การนอน การขับถ่าย สำหรับในวัยต้นของชีวิตในวัยต่อมาเด็กจะเริ่มเรียนรู้วัฒนธรรมจากบิดามารดาและผู้ใหญ่คนอื่นในครอบครัวโดยใช้ภาษาเป็นสื่อ เนื่องจากวัย เด็กเป็นวัยที่ส่งสมนโค้งงายการซึ่กเกลาสังคมจะไ้ผล โดยเฉพาะในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและบัง เป็นที่ ๆ สนองความต้องการให้ความอบอุ่นปลอดภัยแก่เด็ก ดังนั้นครอบครัวจึงมีอิทธิพลต่อแนวคิดและพฤติกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกเป็นอันมาก เมื่อสมาชิกใหม่ไ้ปฏิบัติตามกลไกการซึ่กเกลาสังคมที่ครอบครัวกำหนดให้เขามีสิทธิที่จะเรียกร้องสิ่งที่เขาควรไ้และไ้รับการยอมรับจากสมาชิกคนอื่น กระบวนการนี้อาจมองไ้สองนัยคือ อาจมองในแง่ของการควบคุมสมาชิกกลุ่มโดยสมาชิกใหม่ทั้งนี้เมื่อสมาชิกใหม่กลายเป็นส่วนหนึ่งไ้โครงสร้างของกลุ่ม เขาก็มีสิทธิในการที่จะควบคุม การควบคุมจึงเป็นการควบคุมซึ่งกันและกัน (Reciprocal Control) คือ ถ้าเด็กพัฒนาขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของสังคมพฤติกรรมของเขาจำต้องถูกควบคุม เช่น ถ้าเด็กปฏิบัติตามที่บิดามารดาคาดหวัง เขาก็จะไ้รางวัลถ้าไม่ปฏิบัติตาม เขาก็จะไ้รับการลงโทษ เช่น บิดามารดาไม่สนใจเด็กจะไ้เรียนรู้เงื่อนไขในการปฏิบัติถ้า เขาทำตามจะไ้รางวัลถ้าไม่ทำตามก็จะไ้รับการลงโทษ

โดยทั่วไปแล้ว บิดามารดาไ้พลังและอำนาจในการควบคุมมากกว่าเด็ก แต่ ถ้าพิจารณาในทางกลับกันจะพบว่า เด็กไ้มีความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมของบิดามารดาไ้เช่นกัน เด็กพยายามควบคุมพฤติกรรมของบิดามารดาและบุคคลอื่นที่ใกล้ชิด เช่น ปู่ ทายาย พี่เลี้ยง ค่ายรูปแบบและวิธีการที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และประสบการณ์ที่เด็กเคยมีมาก่อน เช่น บางคนอาจจะร้องไห้ บางคนเอาศีรษะโขกพื้น การแสดงพฤติกรรมเหล่านี้เป็นความพยายามของเด็กที่จะควบคุมพฤติกรรมการสนองตอบของบิดามารดา หรือคนอื่น ๆ ที่เขามีความสัมพันธ์ด้วย เมื่อเด็กโตขึ้นก็จะมีกลไกใหม่ ๆ ที่ดีกว่าเก่าในการควบคุม

พฤติกรรมของคนอื่น เช่น การทำโกรธ ไม่พูด และไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง เป็นต้น

กลไกที่ใช้สัญลักษณ์ทางกายภาพและพิธีกรรม เป็นวิธีหนึ่งที่ถูกนำมาใช้เพื่อคนรับผิดชอบก่อกลุ่มในระดัยครอบครัวก็มีการใช้สัญลักษณ์และพิธีกรรมเพื่อการควบคุม เช่นกัน เช่น การทำพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษ การนับถือผีปู่ย่า หรือการที่คนเฒ่าให้ความสำคัญต่อนามสกุลของคนทำอะไรกลัวเสียเสียถึงกระดูก เป็นต้น

๕. การจำแนกความแตกต่างทางสังคมและชั้นทางสังคม เป็นกลไกการควบคุมสังคมทางวัฒนธรรมอันหนึ่ง ซึ่งขึ้นอยู่กับการยอมรับของหมู่ส่วนเกี่ยวข้อง ความแตกต่างที่พบเห็นได้ในสังคมระดัยครอบครัว เช่น อายุ เพศ การเกิดก่อนหลัง การศึกษา และตำแหน่งในครอบครัว ส่วนมากบุคคลที่อาวุโสในครอบครัวย่อมมีอำนาจในการควบคุมมาก ในบางสังคมผู้ชายมีอำนาจในครอบครัวสูงหรือภรรยาที่มีการศึกษาสูงอาจมีอำนาจเหนือสามีได้ในบางครอบครัว เป็นต้น

๖. กลไกการแลกเปลี่ยน

กลไกการแลกเปลี่ยนเกี่ยวข้องกับรางวัลและความสัมพันธ์ที่ไม่ลึกซึ้งมากนัก จึงเปลี่ยนแปลงไ้รวดเร็วกว่ากลไกทางวัฒนธรรม เช่น เด็ก ๆ แลกเปลี่ยนของเล่น ถ้าไม่ยอมให้ของเล่นของตนแก่คนอื่น คนอื่นก็จะไม่ให้ของเล่นแก่ตนด้วย

ในระดัยครอบครัวนี้มีการใช้กลไกการแลกเปลี่ยนแพร่หลายในกรณีของสินสอดซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนในความสัมพันธ์การแต่งงานซึ่งฝ่ายชายหรือญาติฝ่ายชายให้เงินสิ่งของหรือการบริการแก่ครอบครัวหรือญาติของฝ่ายหญิงซึ่งเป็นธรรมเนียมในหลายสังคม เช่น ชาว Swazi ในอาฟริกาใต้นิยมใช้ฝูงสัตว์เป็นสินสอด พ่อของผู้ชายจะมีหน้าที่หาสัตว์เพื่อการนี้และถ้ามีลูกน้อง ลูกน้องจะคอยช่วยหัวหน้าในเรื่องนี้ด้วย (Sites, 1975 : 50)

ในสังคมไทยสินสอดนิยมใช้เงิน ทอง เครื่องประดับ ที่นิยมกันฝ่ายชายจะให้เงิน แหวน เพชร หรือทองแก่ฝ่ายหญิงเป็นสินสอด

นอกจากนี้กลไกการแลกเปลี่ยนยังสามารถนำมาใช้ให้เกิดการแบ่งงานที่เท่าเทียมกันภายในครอบครัว โดยทำให้คู่สมรสรู้สึกไคว่มีความยุติธรรมเกิดขึ้น เช่น สามีทำงานนอกบ้าน ภรรยาทำงานในบ้าน เป็นต้น

ในครอบครัวนั้นส่วนมากจะไม่มีกลไกการแลกเปลี่ยนของผู้อ่านาจเหนือและกลไกการแลกเปลี่ยนของผู้อ่านาจต่ำ เพราะความสัมพันธ์ในครอบครัวนั้นถึงแม้บางครั้งจะมีคนใดคนหนึ่งในการครัวมีอำนาจเหนือบุคคลอื่น เช่น ผู้ชายเป็นผู้ควบคุมการจักษกรทรัพยากรหรือเงินทั้งภรรยาและลูกของอาศัยรายได้จากเขา เพื่อนำมาใช้จ่ายอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ความสัมพันธ์นั้นไม่ได้มีเพียงแค่นั้น พ่อหรือสามีส่วนมากนั้นจะมีความรู้สึกรับผิดชอบและถือเป็นที่มาที่โดย เฝิมใจที่จะหาเงินมาเลี้ยงดูภรรยาและลูก โดยที่ภรรยาและลูกก็ เฝิมใจที่จะอยู่ในความควบคุมนั้น เพราะมีความผูกพันกันลึกซึ้งกว่าความสัมพันธ์ในสังคมนะครับอื่น

กลไกการแลกเปลี่ยนที่มักใช้ในครอบครัวคือ กลไกการแลกเปลี่ยนแบบปรองดองในหลายสถานการณ์ความสัมพันธ์ในครอบครัวอาจจะหยุดชะงักลง จะมีกลไกการแลกเปลี่ยนแบบปรองดองเป็นกลไกในการควบคุมโดยแต่ละฝ่ายสลับบางสิ่งบางอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งบางสิ่งบางอย่าง กลไกนี้เปิดโอกาสให้บุคคลมีความสัมพันธ์กันโดยปราศจากความขัดแย้งเกิดขึ้น เพราะแต่ละฝ่ายเห็นว่าถ้าขัดแย้งกันแล้วแต่ละฝ่ายมีแจะสูญเสียมากกว่าได้ประโยชน์ ดังนั้นครอบครัวมักมีการติดต่อกันสัมพันธ์กันในหมู่สมาชิกของครอบครัวซึ่งทุกคนต้องพบปะกันเสมอ ๆ เป็นประจำ ย่อมเป็นไปได้ที่แต่ละคนจะได้รับความพอใจและได้รับการสนองตอบต่อความต้องการของตนเสมอไป หากต่างไม่ยอมเสียสละก็ย่อมมีการขัดแย้งเกิดขึ้น แต่เรามักจะพบว่ากลไกการปรองดองถูกนำมาใช้เสมอในความสัมพันธ์ในครอบครัว เพราะต่างฝ่ายไม่ต้องการความแตกหักความสูญเสีย กลไกนี้ประกอบด้วย

๑. การประนีประนอม คือ การที่สองฝ่ายยอมปรนินให้ตกลงกันได้โดยที่คู่สัมพันธ์แต่ละฝ่ายจะไม่มี ความพอใจจนถึงที่สุดแก่ก็เห็นว่าควรจะยุติความพอใจลงแก่นั้นก็ดีแล้วอาจมีการต่อรองกันก่อน เช่น ในกรณีที่ภรรยาขอให้สามีมีภรรยาบ่อยแก่ตนเองจะคงได้รับค่าเลี้ยงดูเพิ่มขึ้น

๒. การมีผู้ชู้ชากหรือคนกลาง ผู้ชู้ชากจะใช้ข้อสรุปที่นอกเหนือจากข้อสรุปของคู่กรณีโดยจะสรุปประเด็นปัญหาของทุก ๆ คานและคักสินชู้ชากลงไป เช่น ลูก ๆ ทะเลาะกันมีพ่อแม่เป็นผู้ชู้ชาก

ส่วนคนกลางจะไม่ไ้ทำข้อสรุปนอกเหนือไปจากข้อสรุปของคู่กรณีโดยคนกลางจะวางตัว เป็นกลางคอยการชู้ให้คู่กรณีเห็นประเด็นปัญหาที่ขัดแย้งกัน เช่น สามภรรยาทะเลาะกันพ่อแม่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็เข้ามา เป็นคนกลางพูดจาให้คู่กรณีคืนดีกันได้

๓. การออกถลัน เป็นการตกลงอย่างไม่เป็นทางการของคู่กรณีกล่าวคือต่างฝ่ายต่างไปตามวิถีทางของตนโดยที่แต่ละฝ่ายไม่ละเมิดซึ่งกันและกัน หรือต่างก็ไม่เห็นควยกับการกระทำของแต่ละฝ่ายแต่พิจารณาแล้วเห็นว่าต่างฝ่ายต่างไปตามวิถีทางของตนก็ความีความสัมพันธ์กันแล้วก่อให้เกิดความขัดแย้งกัน เช่น กรณีลูกสะใภ้ไม่ลงรอยกับแม่สามีก็พยายามไม่ยุ่งเกี่ยวกับฝ่ายหนึ่งทำอะไรที่อีกฝ่ายหนึ่งไม่พอใจก็พยายามทำเฉยไม่สนใจเสีย เป็นกัน

ค. กลไกการจึกแจง ในครอบครัวมักมีการใช้กลอุบายกันอย่างเห็นได้ชัดและแพร่หลายในหลาย ๆ เรื่อง

๑. การจึกแจงใช้ถ้อยคำภาษา เป็นกลไกที่พยายามให้การควบคุมบรรลุผลโดยการพูดมีวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

ก) การโฆษณาชวนเชื่อ ในครอบครัวพ่อแม่อาจใช้การโฆษณาชวนเชื่อโดยการตั้งสมมุขานามเพื่อสั่งสอนลูก เช่น สั่งสอนลูกว่าเกิดเป็นคนในตระกูลของ "ผู้ดี" ท้องทำตัวให้เป็นผู้ดี การรักแม่ นำทั้งหาโดยการสร้างภาพพจน์ให้สวยงาม เป็นที่ดูใจของคนทีต้องการควบคุม เช่น การที่พ่อแม่พร่ำพูดถึงอนาคตที่ดีของลูก ถ้าหากลูกเริ่มสนใจเรียนด้วยความขยันหมั่นเพียรประพฤติตนเป็นคนดีว่าอนสนง่าย เชื่อฟังพ่อแม่ ครู อาจารย์ ไม่เกียจคร้าน และเปรียบเทียบกับลูก เห็นว่าหากลูกไม่เรียนหนังสือเกียจคร้านถึงคืออนาคตที่อาจหันไปสู่วิถีทางตรงกันข้ามเป็นบุคคลที่สังคมรังเกียจ เป็นกัน นอกจากนี้อาจใช้วิธีการว่าอะไรว่าตามกันเพื่อทำให้เกิดการคลอบคตามในระดัครอบครัวนั้น ถึงแมจะมีจำนวนคนไม่มากแต่ก็สามารถใช้กลอุบายแบบนี้เพื่อการควบคุมได้ เช่น การสั่งสอนลูกให้เห็นว่าควรทำอย่างไรคนส่วนใหญ่จึงจะเห็นคิงาม เช่น การทำตัวเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น เคารพผู้ใหญ่จนลูกรู้สึกว่าต้องคลอบคตามหรือใช้วิธีการจึกแจงความหมายควยสัตยตถิภณ อาจใช้คำพูดเพื่อให้เกิดความเชื่อนั้น ใช้

สัญลักษณ์ประจำตระกูล บุคคลสำคัญของตระกูล เพื่อให้เกือก่าลังใจและศรัทธาและเห็น
ความสำคัญของความกินัน

ข) เรื่องกลกขบขัน การลดอำนาจของอีกฝ่ายหนึ่งลงด้วยการทำ
เรื่องจริงให้เป็นเรื่องกลกขบขัน หรือการทำเรื่องรุนแรงให้เบาลงด้วยการทำให้เป็นเรื่อง
กลกในครอบครัวอาจใช้เป็นที่แก้ปัญหาคความขัดแย้ง เช่น พ่อกับลูกขามีเรื่องขัดแย้งกัน
แม่อาจทำให้เป็น เรื่องกลกเพื่อลดความขัดแย้ง หรือเมื่อแม่เอาจริง เอาจังกับลูกจนเกินไป
พ่อก็อาจพูดให้ขบขันเสียหรือลูกอาจพูดให้ เรื่องที่พ่อแม่คิดว่ารุนแรงให้เป็น เรื่องกลกเพราะ
ยุคสมัย เปลี่ยนแปลงไป

ค) การพูดปก เป็นกลไกลดความที่ใช่โดยทั่วไปในครอบครัวก็เช่นกัน
การพูดปกที่ดูน่ามาใจอยู่เสมอ เพราะเป็นการป้องกันตัวและส่งเสริมความสำเร็จของผู้พูด
เช่น ลูกพูดปก เพื่อป้องกันการถูกลงโทษ สามีพูดปกเพื่อให้ภรรยาสบายใจ ภรรยาพูดปก
เพื่อให้สามีลดความกังวลใจ เป็นต้น

ง) การประทัษตรา การเรียกชื่อพิเศษที่ทำให้การควบคุมได้ผล เช่น
การ เรียกหญิงที่แต่งงานแล้วว่า "แม่เต๋อน" ทำให้รู้สึกว่าเป็นคนมีครอบครัวแล้วของรับผิดชอบ
ครอบครัวไม่ทำตัวแบบเด็กสาว ๆ อีก

จ) การใช้ภาษา เฉพาะ เป็นภาษา เฉพาะที่ใ้ใจในระดัครอบครัวมักมี
คำพูดที่ใ้กัน ในครอบครัวรู้สึกในหมู่สมาชิกทำให้เกิดความรู้สึกคุ้นเคยเป็นกันเอง และเป็นพวก
เดียวกันยิ่งขึ้น ถ้าเราสังเกตจะพบว่าในบางครอบครัวจะมีภาษาพูดที่แตก่างกันไป เช่น
ในตระกูล เจ้านายก็มีคำพูดที่ตองแสดงยศศักดิ์ซึ่งคนทั่วไปพูดไม่เป็นหรือชาวบ้านมักมีชื่อเล่นที่รู้กัน
ภายในหมู่บ้านคนภายนอกมักจะไม่รู้จักชื่อที่เรียกกันนี้

๒. กลอุบายที่ไม่ใช่ถ้อยคำภาษา เป็นการใ้ใช้วิธีการกระทำมากกว่าใ้
คำพูดประกอบด้วยวิธีทาง ๆ คือ

ก) การจัดเวทีและการแสดง โดยการสร้าง เหตุการณ์หรือสถานการณ์
เช่น สามีทำเป็นถูกรยาถอนานาบุคคลอื่น เพื่อให้รู้ว่าสามีอำนาจในครอบครัวไม่ถ่วงรยา

ข) การหลีกเลี่ยง การหลีกเลี่ยงก็จะทำให้ไม่เกิดความวุ่นวาย เช่น หากถูกเขย่งว่าแม่ยายไม่ชอบกันก็อาจพยายามหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า ก็จะทำให้ไม่มีเรื่องและการหลีกเลี่ยง เพื่อแสดงให้อีกฝ่ายหนึ่งรู้ว่ามีความไม่พอใจ เพื่อผลในการควบคุมอีกฝ่ายหนึ่ง

ง. กลไกการบังคับ ซึ่งใช้เมื่อกลวิธีอื่นไม่ได้ผลแล้วมี ๒ แบบคือ

๑. การบังคับแบบไม่รุนแรง ประกอบด้วย การขู่ การใช้เหตุผล ใ้ข้อกล่าวหา การประณาม การระงับรางวัลในระบอบครอบครัวเมื่อใช้กลไกอื่นไม่ได้ผล เช่น พ่อแม่สอนแล้วลูกไม่เชื่อฟัง พ่อแม่ก็อาจขู่ว่าจะทำโทษ ถ้าไม่ทำตามที่ปรารถนาอาจประณามสามีที่ไม่เอาใจใส่ครอบครัวว่าขาดความรับผิดชอบหรือบางกรณีพ่อแม่อาจบังคับลูกโดยการไม่ให้เงิน เป็นต้น

๒. การบังคับแบบรุนแรง โดยการใช้กำลังบางครอบครัวอาจใช้วิธี เช่น พ่อแม่เขียนที่ลูก สามีทำร้ายภรรยา

จ. กลไกการรวมกำลังเข้าด้วยกัน ในครอบครัวถึงแม้ว่าการรวมตัวเข้าด้วยกันเพื่อจุดประสงค์ในการควบคุมจะไม่นับเป็นลักษณะที่แน่นอนหรือไม่เป็นทางการแต่ก็พอจะพบได้ในบางกรณีก็จะมีกรรวมตัวกันอย่าง เช่น ลูกเข้าข้างแม่เมื่อพ่อทำผิด แม่เข้าข้างลูกเมื่อพ่อจะลงโทษลูกหรือลูก ๆ รวมตัวกันประท้วงพ่อ แม่ เป็นต้น

ในอีกกรณีหนึ่งครอบครัวหลาย ๆ ครอบครัวที่เป็นกลุ่ม เครือญาติเดียวกันอาจรวมตัวกันต่อต้านอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งจะมาเอาเปรียบ

เมื่อมีเหตุการณ์ที่คนในครอบครัวเดียวกันต้องรวมตัวกันเพื่อป้องกันฝ่ายตรงกันข้ามจากภายนอกจะทำให้เกิดความรู้สึกเหนียวแน่นทั้ง ๆ ที่บางครั้งถ้าไม่มีเรื่องราวภายนอกคนในครอบครัวก็อาจจะไม่ลงรอยกันเท่าไร

ฉ. กลไกการถอนตัว เมื่อยุ่งเกี่ยวแล้วก็ไม่ได้รับสิ่งซึ่งประสงค์ ก็จะมีการถอนตัวในระบอบครอบครัวก็อาจมีการถอนตัวไม่ยุ่งเกี่ยวกัน เช่น ลูกมีความคึกเหิมอย่างหนึ่งแล้วผู้ปกครองคือ พ่อ แม่ ไม่เห็นด้วยไม่เข้าใจลูกก็ถือว่าตัวเองคึกคึกแล้ว อาจตัดสินใจหนีออกจากบ้านไปหรือในกรณีสามีภรรยาไม่สามารถอยู่กันได้เพราะไม่เข้าใจกันอยู่ไปก็มีแต่ความไม่สบายใจทั้งสองอาจตกลงใจหย่าชากัน

ในกรณีที่ไม่รุนแรง เช่น เด็ก ๆ เล่นกัน ถ้าคนใดคนหนึ่งไม่พอใจก็อาจแยกตัวไปเล่นคนเดียว

ซึ่งกรณีต่าง ๆ ดังกล่าวอาจเป็นการถอนตัวโดยสิ้นเชิง เช่น หย่ากันแล้วจะไม่เกี่ยวข้องกับอีกเลย หรืออาจถอนตัวไปไม่สิ้นเชิง ภรรยาอาจยังอยู่กับสามีแต่ก็ไม่ไ้ปฏิบัติหน้าที่ของภรรยา เป็นต้น

เท่าที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าในระดั้ครอบครัว มีการใช้กลไกต่าง ๆ เพื่อการควบคุมทางสังคมในครอบครัวซึ่งทุกกลไกถูกนำมาใช้ ยกเว้นกลไกเกี่ยวกับระเบียบชั้นตอน เพราะในระดั้ครอบครัวไม่มีการบริหารงานเป็นทางการอย่างซับซ้อน ไม่มีการแบ่งงานกันมากมายในระดั้ครอบครัวนั้นกลไกที่เข้มแข็งที่สุดจะได้แก่ กลไกทางวัฒนธรรม เพราะเป็นกลุ่มขนาดเล็กที่ไม่ซับซ้อนมีการแบ่งงานที่จำกัดและมีความใกล้ชิดผูกพันกันทางอารมณ์อย่างลึกซึ้ง

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เท่าที่นำมาผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับครอบครัวมีมากพอสมควร เช่น การวิจัยที่เกี่ยวกับหมู่บ้านบางชั้นภาคกลางของประเทศไทย ของ ดู เรียบน เอ็ม แสงค์ การวิจัยพฤติกรรมความบพบาททางเครือญาติในครอบครัวในเขตชานเมืองกรุงเทพมหานครของรุ่งพันธ์ เสงวีรัมย์

แต่ผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับการควบคุมสังคมครอบครัวโดยตรงนั้นยังไม่มี เท่าที่พอได้ในส่วนองงานวิจัยเกี่ยวกับครอบครัวชนบทไทยและเกี่ยวข้องกับการควบคุมสังคม เป็นบางส่วน เช่น

การศึกษาหมู่บ้านบางชั้นภาคกลางของประเทศไทยของ ดู เรียบน เอ็ม แสงค์ (แสงค์ ๒๕๒๓ : ๑๑๔ - ๑๒๓) ได้พูดถึงการจัดระเบียบของชุมชนที่เป็นเครือญาติกันในระยะแรก ๆ ของการตั้งหมู่บ้านเกี่ยวกับการตั้งครอบครัวว่า ทางที่ง่ายที่สุดที่ผู้คนมาช่วยงานในครอบครัวเพิ่มขึ้นและสิ้นเปลืองน้อยที่สุดคือด้วยการแต่งงานผู้ชายที่ยากจนก็ได้แห้วหนิงหนีตามไปและเรื่อง เช่นนี้มีก่เกิดขึ้นบ่อย ๆ กวญเหตุนี้ผู้ชายอาจเริ่มก่อสร้างบ้านโดยไม่คองมีสินสอดอะไร นอกจากการขอมาซึ่งมีคนไปเจรจากับบิดามารดาฝ่ายหญิง เมื่อบิดามารดายอมรับการแต่งงานคำสินสอดอาจจะน้อยลง จากนี้ทั้งคู่อาจเข้าร่วมในครอบครัวที่ทองการแรงงานส่วนมากมักจะเป็นครัวเรือนของบิดา มารดา ของเจ้าน้าว หรือเจ้าน้าว หรือ

ครัวเรือนของพี่สาว พี่สาว ทุกครัวเรือนยินดีรับทั้งสองมาช่วยงานในทุ่งนาหรือในครัวโดยมีอาหารและความสะดวกในที่อยู่อาศัยเป็นสิ่งตอบแทน ขณะที่ช่วยงานในครัวเรือนที่ไปร่วมอาศัยอยู่ ทั้งสองก็สะสมเครื่องใช้สำหรับครัวเรือนสองคนที่จะมีมาในภายหน้า ระหว่างครัวเรือนที่ร่ำรวยด้วยกันอาจมีการมอบสมบัติแก่ผู้สมรส คำเตือนสองอาจมีการจิกกัดเกรี้ยวไวล้วงหน้า เท่าที่ปฏิบัติกันตามประเพณีคิยามารดาของฝ่ายหญิงจะเป็นฝ่ายให้ที่ดิน ส่วนคิยามารดาของฝ่ายชายจะเป็นฝ่ายให้บ้านที่อยู่อาศัย แต่มีใจว่าคนรวยจะท่องเที่ยวทำงานกับคนรวย เพราะเจ้าของที่ดินร่ำรวยอาจยินดีก่อนรับลูก เขยหรือลูกสะใภ้ที่ยากจนแก่กับความขยันขันแข็งให้แรงงานเข้ามาอยู่ในบ้านของตนได้ ความยินยอมของเจ้าของเป็นสิ่งจำเป็นในการแต่งงาน ไม่ว่าด้วยกรณีใดก็ตามการหย่าร้างหมายถึงกางฝ่ายต่าง เอาสินส่วนตัวของตนคืนและแบ่งสินสมรสที่อาจมี เด็ก ๆ จะเลือกอยู่กับบิดาหรือมารดาเอง

แสงโคได้แสดงลักษณะประการหนึ่งของการติดต่อกันสัมพันธ์กันเป็นคู่คือ ฝ่ายหนึ่งมีอำนาจเหนืออีกฝ่ายหนึ่งโดยอัตโนมัติ ในระหว่างที่มองที่จะเป็นผู้มีอำนาจและคิยามารดาที่มีอำนาจเหนือลูก อำนาจดังกล่าวขึ้นอยู่กับสมมติฐานที่ว่าฝ่ายหนึ่งก่อให้เกิดการอุปการะแก่อีกฝ่ายหนึ่งให้ได้รับในสิ่งสิ่งงาม ไม่ว่าฝ่ายหนึ่งจะใช้ความพยายามเท่าใดหรือไม่ก็ตามสุดท้ายจะมีผู้หนึ่งที่มีอำนาจ

ภาพพจน์ของครัวเรือนที่ดีคือ ครัวเรือนที่คิยามารดาเลี้ยงดูให้อยู่ในโอวาทของคนที่ ๆ ให้การดูแลช่วยเหลือต่าง ๆ และผู้ที่มีความสามารถช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอ เหล่านี้จะมีอำนาจตามหน้าที่ในการที่เป็นผู้เริ่มกระทำ ส่วนผู้รับจะมีหน้าที่สนองถวายบริการตามความเหมาะสมภายในขอบเขตของความสามารถของตน

สาระชีวิตประจำวันจะขึ้นอยู่กับ การตอบสนองซึ่งกันและกันแก่ประเภทต่าง ๆ เหล่านี้ คิยามารดาให้การเลี้ยงดูบุตร เพื่อหวังที่จะได้มีแรงงานช่วยเหลือในทุ่งนาในอนาคต พี่สาวจะให้ลูกกวาดแก่นองชายไทยหวังอย่างลม ๆ แดง ๆ ว่าโอกาสหนานองจะช่วยที่ควรบอกไม่ได้อิสานำมาให้สำหรับหญิงสาว การให้สิ่งของบางอย่างเป็นการยืนยันถึงความรักซึ่งจะได้รับการใช้เป็นการสนองคืนด้วยการกตัญญู

อีกลักษณะหนึ่งของการติดต่อกันสัมพันธ์กันเป็นคู่คือ ความเข้าใจว่าการตอบแทนซึ่งกันและกันอาจสิ้นสุดลง เมื่อไรก็ได้ตามที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งปรารถนา ไม่มีข้อผูกมัดใด ๆ ที่จะยึด

ความสัมพันธ์ที่นานออกไป เช่น จะพบว่านิคมมารคาละทิ้ง บุตร : เด็กหนุ่มวัยรุ่นหมั้นนิคม
มารคา ลูกสาวหนีตามผู้ชาย เวลากลางคืนโคมไม้คาค่น เป็นคน

ดังนั้นจะเห็นว่าการพบหรือญาติเป็นจุดของการคอมแพนซึ่งกันและกันด้วยความ
สมัครใจของทั้งสองฝ่ายโคมที่ผู้ให้ผลประโยชน์จะเป็นผู้ได้รับอำนาจโดยมีหลักสำคัญ ๓ ประการ
คือ

๑. ยิ่งคนมีทรัพย์สินมากเท่าใด เขาก็ยังสามารถมีการคอมแพนซึ่งกันและกันจำนวน
มากเท่านั้น ดังนั้นคนที่มีทรัพย์สินมากก็จะพบว่าคนมีญาติทั้งใกล้ชิดและห่างหมัดมคยให้
บริการ คนจนที่ไม่ค่อยจะมีอะไรให้ใครมากนักก็จะกองรอหรือทอดทิ้งให้จำนวนการคอมแพน
กันมากขึ้น

๒. ทรัพย์สินมีขิงมากเท่าใดการคอมสนองกันขิงขึ้นก็จะขิงยาวนาน ทั้งนี้หมาย
ความว่าขิงมีการรักษาการคอมแพนนั้นให้ดี ครวเรือนที่ปากจามักจะเสียสมาชิกไคง่าย เพราะ
ผลประโยชน์ที่ตนเสนอให้คนอื่น ๆ ก็ไคเสนอเช่นกัน ครวเรือนที่ขิงมีก็ไคของถ้วกับการแข่งขัน
มากนัก คนที่ขอมกันน้อยหนอยก็ขอมให้ที่จากส่วนคนที่ขอมพอกันมากหนอยก็จะไครับผลประโยชน์
มากขึ้น

๓. หัวหน้าครวเรือนแสวงหาเพื่อที่จะให้มีการคอมแพนซึ่งกันและกันมากที่สุดเท่าที่
จะมากไคภายในขอบเขตความสามารถของตน ผู้ที่สามารถรักษาจำนวนสมาชิกให้สมดุลกับ
ทรัพย์สินของขิงก็จะไครับการสรร เสริญ

รุ่งพันธ์ เสงวีศรี (รุ่งพันธ์ เสงวีศรี ๒๕๒๐ : ๒๒๔ - ๒๔๑) ไคศึกษา
พฤติกรรมรรมตามพหุทางเครือญาติในครอบครัวในเขตชานเมือง กรุงเทพมหานคร พหว่า
ครอบครัวขยามีลักษณะที่แตกต่างกันของการขมรมเลี้ยงดูและการควบคุมความประพฤติของบุตร
ครอบครัวขยามีนิคมมารคาไม่มีส่วนควบคุมหรือขมรมบุตรไคเต็มที่ เพราะญาติผู้ใหญ่ใกล้ชิด
หรือญาติพี่น้องคนอื่นช่วยเหลือคอบเลี้ยงดูเด็ก และเด็กส่วนมากจะถูก เพาะนิสัยเอาแต่ใจตัวเอง
เพราะปู่ ย่า ตา ยาย เลี้ยงดูแบบตามใจ และในครอบครัวเคี้ยวบิดา มารคา คุดูแลบุตร
เข้มงวดไคเต็มที่และพหว่าปกคิพการคายขมเป็นผู้ดูแลเอาใจใส่บุตรมากกว่าบิดา โคมเฉพาะ
มารคาซึ่งทำหน้าที่แม่บ้านอย่างเคี้ยวจะมีโอกาสใกล้ชิดกับบุตรมาก แต่ในเรื่องการขมรมนั้น

บิคาบารคามิบทาพร่วมกันจะมากหรือน้อยขึ้นกับภาระหลัก เรื่องอาชีพของแต่ละฝ่าย

ในเรื่องเกี่ยวกับอำนาจในครอบครัวและการวินิจฉัยสั่งการจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่าง ๆ คือ บุคลิกภาพ อายุ การศึกษา ตำแหน่งของภรรยา ตำแหน่งของสามี และจำนวนบุตร ซึ่งในครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยายชายมักมีอำนาจมากกว่า เว้นแต่ถ้าเป็นครอบครัวขยายที่มีพ่อแม่ภรรยาฝ่ายชายก็อาจถูกลดอำนาจลง หรือถ้าหากหญิงมีการศึกษาดีเท่าเทียมชายในครอบครัวเดี่ยวชายก็ให้เกียรติหญิงมีอำนาจเท่าเทียมกันได้ หรือในครอบครัวเดี่ยวที่หญิงมีตำแหน่งสูงก็อาจมีอำนาจมากกว่าชายก็ได้ แต่ถ้าเป็นครอบครัวขยายหญิงในฐานะสะใภ้ถึงแม้ตำแหน่งสูงที่ไม่มีอำนาจมากเท่าไรหากฝ่ายชายมีตำแหน่งสูงฝ่ายชายย่อมมีอำนาจในครัวเรือนทั้งในครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยายและถ้ามีจำนวนบุตรมากฝ่ายชายก็จะมีอำนาจมากขึ้น

Jack M. Potter (พอกเกอร์ ๒๕๒๒ : ๑๕๓) ได้ศึกษาเรื่อง

โครงสร้างสังคมของชาวไทยศึกษาหมู่บ้านทางภาคเหนือของประเทศไทยได้กล่าวไว้ในส่วนที่เกี่ยวกับครอบครัวและการแต่งงานว่า ในเรื่องเกี่ยวกับการเกี่ยวพาราตีของหญิงชายในหมู่บ้านในสังคมหมู่บ้านมาตรฐานสองชั้นมีผลบังคับอย่างเต็มที่ ผู้หญิงมักจะเป็นฝ่ายสูญเสียในความสัมพันธ์กับผู้ชาย เพราะถ้าหากเธอเสียความบริสุทธิ์เธอก็จะทำลายชื่อเสียงของตนเองและจะไม่มีเด็กหนุ่มคนไหนต้องการแต่งงานกับเธอ หญิงสาวยังคงรักษาพรหมจารีวัยของคุณิเช่นนั้นจะได้รับการลงโทษจากผีวิญญาณบรรพบุรุษจากเชื้อสายฝ่ายหญิงของตนในหมู่บ้านเชื่อกันว่าถ้าหญิงสาวสูญเสียความบริสุทธิ์แล้วมีใครบอกกล่าวแก่แม่ของเธอเพื่อแม่จะได้เช่นวิญญาณวงศ์ตระกูลและขอขมาสำหรับการกระทำผิดนี้ เช่นนั้นแล้ว ผีวิญญาณก็จะทำให้สมาชิกในครอบครัวของเธอซึ่งมักจะเป็นแม่เกิดความเจ็บป่วย ความกลัวอันนี้จะกักคั้นหญิงสาวให้หลีกเลี่ยงการมีความสัมพันธ์กับผู้ชายก่อนแต่งงานและถ้าหากไม่สามารถจะทำใ้ใครบอกกับพ่อแม่และรับการลงโทษ สำหรับหญิงสาวการกระทำผิดเช่นนี้เป็นถาวร "ผิดผี" หรือล่วงละเมิดต่อวิญญาณ

ในเรื่องเกี่ยวกับการเข้าอยู่อาศัยหลังจากการแต่งงาน ในกรณีที่ผู้ชายไปอาศัยอยู่กับครอบครัวของภรรยาจะทำให้เขาอยู่ในฐานะที่ไม่มั่นคงในระหว่างปีแรก ๆ ของการแต่งงาน เขาเป็นบุคคลภายนอกสำหรับทุก ๆ คนที่อยู่รอบตัวเขาและเขาคงอยู่ภายใต้ให้อำนาจของพ่อตา นอกจากที่นี้จะคงอาศัยอยู่ในบ้านพ่อตาแล้ว ชายหนุ่มที่เพิ่งแต่งงานใหม่ยังอาจคง

นอนอยู่ในห้องเดียวกันกับพ่อตา แม่ยาย ถ้าหากครอบครัวนั้นยากจนมากและมีบ้านขนาดเล็ก เขาจะกองทำงานในนาของครอบครัวของภรรยา คอยพึ่งคำสั่งจากพ่อตา กินข้าวจาก บุงฉางของพ่อตา และกองอาศัยพ่อตาช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ และภรรยาและลูกของเขา กองอยู่ในโอวาทพ่อตาซึ่งเป็นใหญ่เหนือกว่าเขา

Sulanith Heins Potter (Potter, 1977 : 99 - 100)

ได้ศึกษาเรื่องชีวิตครอบครัวในหมู่บ้านแห่งหนึ่งทางภาคเหนือของไทยได้กล่าวไว้ในเรื่อง ระเบียบของความสัมพันธ์ทางสังคมในครอบครัวชาวหมู่บ้านทางภาคเหนือของไทยว่ามีกฎเกณฑ์ สำคัญ ๓ ประการคือ ประการที่หนึ่ง อำนาจแบบเป็นทางการในครอบครัวจะเป็นของเพศชาย มากกว่าเพศหญิง ประการที่สอง ผู้มีอาวุโสมอบของบวชคามผู้มีอาวุโสกว่าและผู้มีอาวุโสกว่า กองรับผิดชอบในสวัสดิการต่าง ๆ ของผู้มีอาวุโสและประการสุดท้าย ความสัมพันธ์ใน ครอบครัวชาวหมู่บ้านจะเป็นแบบเชื้อสายทางฝ่ายหญิง

ผู้ชายจะเป็นหัวหน้าครอบครัวตามสุภาษิตที่ว่า "เป็นช้างเท้าหน้า" แต่เป็นเพราะ กฎเกณฑ์สืบเชื้อสายทางฝ่ายหญิง ผู้ชายที่แต่งงานเข้ามาอยู่บ้านภรรยาจะได้รับการคุ้มครอง จากวิญญูณบรรพบุรุษฝ่ายภรรยาและได้อำนาจจากพ่อตา กฎของอาวุโสจะมีบทบาทนั้นคือ ลูกเขยจะกองบวชคามอำนาจของผู้อาวุโสกว่าเขาซึ่งก็คือพ่อตาของเขานั้นเอง ในระบบ แบบนี้ภรรยาอยู่ในฐานะที่สำคัญ สถานภาพของสามีในครอบครัวขึ้นอยู่กับเขยซึ่งจะกองทำ หน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างพ่อและสามีของตน เพราะทั้งสองมักจะหลีกเลี่ยงกัน เธอจะทำ หน้าที่ประสานได้เพราะมีความรักเธอและสามีก็รักเธอ

ลูกเขยมักจะกองการมีอำนาจและพ่อตาก็ไม่ค่อยจะยอมปล่อยอำนาจให้ ผู้หญิงที่ เป็นลูกและภรรยาจึงอยู่ในฐานะสำคัญที่จะจัดชีวิตครอบครัวให้เป็นไปในรูปใด ซึ่งเพิ่มความ สำคัญของผู้หญิงโดยที่อำนาจแบบเป็นทางการอาจจะเป็นของผู้ชาย แต่อย่างไรก็ตามกฎของ อาวุโสก็จะเสริมฐานะของสามีเพราะว่าภรรยามักจะอายุน้อยกว่าสามี

ในระหว่างเด็ก ๆ ก็เช่นกันที่จะได้รับการเรียกขานว่า "พี่" นำหน้าชื่อและมี ภาระกองดูแลน้อง ๆ ซึ่งน้องก็กองช่วยพี่ทำงานเท่าที่จะช่วยได้ ซอยกเว้นของกรณีก็คือ ผู้มีอาวุโสกว่าแต่ไม่สามารถรับผิดชอบต่อกันอื่นก็จะไม่ได้รับการบวชคาม

โคอิชิ นิชิโน ได้ศึกษาการวิจัยองค์การทางสังคมของหมู่บ้านปลูกข้าวทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย (นิชิโน ๒๕๔๔ : ๘) โคอิชิกล่าวไว้ในส่วนที่พูดถึงระบบเครือญาติว่า เนื่องจากค่านิยมของอาชีพอยู่กับบ้านของฝ่ายหญิงจึงเป็นที่ยอมรับกันว่าสามีจะมีความเคารพในพ่อแม่ของภรรยาและผู้หญิงก็มักจะหวังแต่งงานกับผู้ชายที่มีความคิดสุจริตรอบคอบ แต่อย่างไรก็ตามสมาชิกในครอบครัวจะมีฐานะเท่ากันหมด อำนาจของพ่อไม่มากนัก และความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับบุตรจะพบว่าหน้าที่ของลูก ๆ ไม่ค่อยมีใครเข้มงวดนักและหน้าที่ของพ่อและแม่ก็มีความสำคัญเท่าเทียมกัน ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาเป็นไปในทางเกื้อกูลกัน สามีมักจะปรึกษาภรรยาในเรื่องที่สำคัญ ๆ เสมอ ในระหว่างญาติช่วยกันเองจะไม่ใช่ความแตกต่างด้านอื่น ๆ เลย นอกจากเรื่องอายุ สิ่งที่แสดงให้เห็นว่าการสืบเชื้อสายของครอบครัวและระบบเครือญาติไม่เข้มงวดนัก ประการแรก คือ การจำกัดอำนาจของหัวหน้าครัวเรือน ประการที่สอง คือ ความคลุมเครือในเรื่องการสืบทอด คือ หมู่บ้านไม่ใคร่จะยกไปด้วยกลุ่มญาติสายเดียวแต่จะเชื่อมโยงกันโดยความสัมพันธ์แบบญาติสองทาง คือ กลุ่มญาติทางสายพ่อและสายแม่โดยที่ไม่มีการเน้นสายใดสายหนึ่งเป็นพิเศษ

ด้วยเหตุนี้ครอบครัวจึงไม่ใคร่ดึงรามาจากบรรพบุรุษหลาย ๆ รุ่น แก่กลับขาดคอนเป็นรุ่น ๆ ไป ครอบครัวจึงไม่ใคร่มีพื้นฐานมาจากการสืบเชื้อสายเพียงสายเดียวสายใดสายหนึ่ง ครอบครัวของพี่น้อง (Sibling) ที่แต่งงานแล้วในแต่ละรุ่นจะพอใจในสถานภาพที่เท่าเทียมกัน โดยปกติในหมู่บ้านคอนแองนั้น พ่อแม่จะดูแลรักษาที่กินเอาไว้ช่วงเวลาหนึ่งหลังจากที่ถูก ๆ โทษแล้ว วิชาพ่อแม่จะสามารถควบคุมลูก ๆ ที่แต่งงานไว้ได้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑. เพื่อศึกษาลักษณะโดยทั่วไปของหมู่บ้านชนบทภาคเหนือ
๒. เพื่อศึกษาลักษณะทั่วไปของครอบครัวชาวบ้านชนบทภาคเหนือ
๓. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบวิธีการควบคุมทางสังคมในครอบครัวแบบต่าง ๆ

ในชนบทภาคเหนือ

สมมติฐาน

สมมติฐานการวิจัยจำลองขึ้นมาเพื่อกำหนดแนวทางและเป้าหมายในการศึกษาให้ชัดเจนขึ้นคือ

๑. วิธีการควบคุมทางสังคมในระบอบนครรัฐมีวิธีการต่าง ๆ คือ กลไกทางวัฒนธรรม กลไกการแลกเปลี่ยน กลไกการจัดแจง กลไกการบังคับ กลไกการรวมกำลัง และกลไกการถอนตัว
๒. มีปัจจัยที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับวิธีการควบคุมทางสังคมในระบอบนครรัฐคือ ขนาด และชนิดของนครรัฐ ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในนครรัฐ การศึกษาอายุ เพศของสมาชิกในนครรัฐ
๓. เนื่องจากเป็นสังคมชนบทวิธีการทั้งหลายนี้จะมีลักษณะที่ไม่เป็นทางการมากกว่าที่เป็นทางการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. เมื่อทราบถึงลักษณะนครรัฐและวิธีการควบคุมทางสังคมที่มีใช้อยู่ในชนบทแห่งนี้จะเป็นแนวทางในการศึกษากับสภาพสังคมที่คล้ายคลึงกันต่อไป
๒. จะทำให้ทราบถึงค่านิยมในการดำเนินชีวิตและแบบแผนต่าง ๆ ที่ชาวชนบทยึดถือในการดำเนินชีวิตนครรัฐ ความสัมพันธ์ทางเครือญาติการยอมรับ เลี้ยงดูเด็กซึ่งมีความหมายต่อชีวิตชนบทเป็นอย่างมาก

วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูล

ข้อมูล ในการศึกษารวบรวมทางสังคมในระบอบนครรัฐชนบทภาคเหนือของไทยนั้น เพื่อให้ได้รายละเอียดจำเป็นของอาศัยการศึกษาเฉพาะราย (Case Study) คราว เรือนที่ตก เป็นตัวอย่างได้แก่ นครรัฐที่หัวหน้านครรัฐอยู่ในวัยสูงอายุ วัยกลางคน และวัยหนุ่มสาว ซึ่งในหมู่บ้านหนองแห้งสามารถจำแนกได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒

ขนาดของครอบครัว	ครอบครัวเดี่ยว	ครอบครัวเดี่ยว	ครอบครัวเดี่ยว	ครอบครัว	รวม
ช่วงอายุ	ไม่มีบุตร	มีบุตร ๑ คน	มีบุตรมากกว่า ๑ คน	ขยาย	
หัวหน้าครอบครัว					
๒๐ - ๒๙	๔	๑๔	๑๑	—	๒๙
๔๐ - ๔๙	๓	๓	๔	๗	๒๑
๖๐ ขึ้นไป	๒	—	๑	๑๐	๑๓
รวม	๙	๑๗	๒๐	๑๗	๖๓

ครอบครัวที่นำมาเลือกเพื่อเป็นตัวอย่างมี ๒๓ ครอบครัว สำหรับอีก ๒ ครอบครัว เป็นครอบครัวที่อยู่คนเดียว ๑ ครอบครัว และหญิงหม้ายอยู่กับลูก ๓ ครอบครัว รวมทั้งสิ้น ๒๗ ครอบครัว

การเลือกตัวอย่างในการศึกษา เลือกจากครอบครัวทุกประเภทที่ปรากฏในตาราง เลือกมาประเภทละ ๑ ครอบครัว รวมทั้งสิ้นครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่าง ๑๐ ครัวเรือน

สาเหตุที่เลือกครัวเรือนตามช่วงอายุของหัวหน้าครอบครัวและแบบของครอบครัว อยู่ในวัยที่ต่างกัน อายุของบุตรย่อมต่างกันด้วยจะทำให้เห็นความแตกต่างของครอบครัวใน การควบคุมทางสังคมที่มีบุตรที่อยู่ในวัยต่าง ๆ กัน รวมทั้งจะได้เห็นความแตกต่างของ ครอบครัวที่มีบุตรน้อยและมีบุตรมากไปจนถึงครอบครัวขยายที่มีหลาย ๆ ครอบครัวอยู่ร่วมกัน คิวว่าการควบคุมทางสังคมในครอบครัวนั้น ๆ จะแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

การศึกษารวบรวมข้อมูลในแต่ละครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่างได้ทำการสัมภาษณ์ แล้วแก่โอกาสจะอำนวย โดยอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่คุ้นเคยช่วยแนะนำให้รู้จักกับชาวบ้าน ครัวเรือนหนึ่ง ๆ นั้นจะสัมภาษณ์ได้ครบทุกคนและได้ใช้เวลาในการสังเกตการณ์ไปพร้อม ๆ กันด้วย

ขั้นตอนในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากศึกษาข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านพร้อมทั้งทำความเข้าใจกับชาวบ้านโดยทั่วไปแล้วจะทำการสังเกตและสัมภาษณ์โดยการศึกษาเฉพาะราย โดยมีเป้าหมายในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้

ก. การสังเกตการณ์ (Observation) จะสังเกตดูเรื่องต่าง ๆ ได้แก่

- ๑. สังเกตที่อยู่อาศัยและละแวกบ้าน
- ๒. บุคลิกภาพของสมาชิกในครอบครัว
- ๓. ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในครอบครัว เท่าที่สังเกตได้
- ๔. การแบ่งหน้าที่กันในการทำงาน
- ๕. การอบรมเลี้ยงดูเด็ก
- ๖. พฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมซึ่งกันและกัน

ตามกลไกต่าง ๆ

ข. การสัมภาษณ์ (Interview) จะสัมภาษณ์เพื่อทราบละเอียดเกี่ยวกับ

โครงสร้างครอบครัวและการควบคุมทางสังคมในครอบครัว โดยมีขอบเขตของการสัมภาษณ์อยู่ในเรื่องของ

๑. ลักษณะทั่วไปของครอบครัว ได้แก่

- การเกิดพาราสิ
- การสู้อ
- การแต่งงาน
- ขอบเขตของการแต่งงาน
- แบบของการแต่งงาน
- การหย่าร้าง
- การอยู่อาศัยภายหลังการแต่งงาน
- แบบของครอบครัว
- การสืบมรดก

๒. คุณสมบัติของสมาชิกในครอบครัว

- อายุ
 - อายุแรกสมรส
 - อาชีพ
 - การศึกษา
 - รายได้
๓. การเลี้ยงดูอบรมเด็ก
 ๔. การแบ่งหน้าที่กันทำในครอบครัว
 ๕. อำนาจในครอบครัว
 ๖. การใช้กลไกการควบคุมซึ่งกันและกันในแบบต่าง ๆ

ข้อจำกัดของข้อมูลที่ทำการศึกษา

ในการศึกษานี้ เพื่อให้ได้รายละเอียดจึงได้ทำการศึกษาแบบเฉพาะราย (Case Study) โดยให้ระยะเวลาทำการศึกษาทั้งสิ้น ๔ เดือน ซึ่งการศึกษานี้จะทำให้ได้ข้อมูลในรายละเอียดเฉพาะครัวเรือนที่ทำการศึกษาโดยไม่สามารถให้ข้อมูลที่ครอบคลุมได้กว้างขวางอย่างทั่วถึง แต่อย่างไรก็ตามสำหรับสังคมที่ไม่มีความหลากหลาย เช่น สังคมชนบทเล็ก ๆ การศึกษาเฉพาะกรณีก็อาจสามารถนำมาอธิบายกรณีอื่น ๆ ที่อยู่ในสภาพการณ์ที่คล้ายคลึงกันได้

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมข้อมูลได้แยกตามอายุของหัวหน้าครอบครัวและชนาของครัวเรือน แล้วก็นำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยบรรยายลักษณะความสัมพันธ์ในแง่ของการควบคุมทางสังคมแบบ เป็นคู่หนึ่งแล้วกล่าวในครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่างจะมีบุคคลที่บทบาทสัมพันธ์กันคู่